

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

με θέμα:

**Οι απόψεις των νέων
για το κίνημα metoo**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Σοφία Κουκούλη

Ερευνητική Ομάδα:

Αθηνά Κανταρτζή (ΥΚ5406)

Μάριος Κορδέλας (ΥΚ5451)

Μοχάμετ Γκιάπρα Παπουτσάκης (ΥΚ5365)

Θρασύβουλος Δημήτριος Πολίτης (ΥΚ5419)

Ηράκλειο, Σεπτέμβριος 2022

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Π.Ε. αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/των συγγραφέα/ων, της επιβλέπουσας καθηγήτριας και του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα).

Δήλωση Τήρησης Ακαδημαϊκής Δεοντολογίας

Οι κάτωθι υπογράφοντες και υπογράφουσες φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, της Σχολής Επιστημών Υγείας, του ΕΛΜΕΠΑ, Αθηνά Κανταρτζή, Μάριος Κορδέλας, Μοχάμετ Γκιάπρα Παπουτσάκης και Θρασύβουλος-Δημήτριος Πολίτης, δηλώνουμε υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο:

Οι απόψεις των νέων για το κίνημα metoo

είναι προϊόν δικής μας δουλειάς και όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται πλήρως.

Επίσης, δηλώνουμε ότι δεν αποτελεί προϊόν οποιασδήποτε εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε άλλο ίδρυμα ή οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος ή το σύνολο αυτής.

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

A. Κανταρτζή

M. Κορδέλας

M.Γ. Παπουτσάκης

Θ.Δ. Πολίτης

Περίληψη

Εισαγωγή. Έρευνες έχουν δείξει ότι παρά τη νομικά κατοχυρωμένη σε πολλές χώρες ισότητα των φύλων, η όλη εφαρμογή τους δεν τηρείται έμπρακτα, αφού, δεν είναι λίγες οι φορές που συναντά κανείς διάφορες μορφές ανισότητας κατά των γυναικών στο σπίτι, στην εργασία και την κοινωνία. Έτσι, οι πατριαρχικές αντιλήψεις διεισδύουν σε κοινωνικό-πολιτικούς φορείς και δομές, συχνά ενισχύοντας την ανοχή απέναντι στη βία κατά των γυναικών. Επιπλέον, διάφορες συνθήκες, όπως η φτώχεια, οι πόλεμοι, η προσφυγιά και η μετανάστευση προξενούν δυσμενείς καταστάσεις που μεγιστοποιούν την ευπάθεια των γυναικών, αυξάνοντας τις πιθανότητες να υποστούν βία.

Σκοπός. Η διερεύνηση των απόψεων και των αντιλήψεων των νεαρών ενηλίκων (18-30 ετών) για το κίνημα MeToo, τις θέσεις που προσβέυει, τις μεθόδους που χρησιμοποιεί, την αποτελεσματικότητα, αλλά και την επίδρασή του στις αντιλήψεις των ίδιων των νέων και των ανθρώπων γενικά αποτελούν τον σκοπό της παρούσας μελέτης. **Μεθοδολογία.** Η έρευνα ήταν ποσοτική. Δείγμα της έρευνας ήταν 280 νέοι και νέες (γυναίκες > άνδρες) ηλικίας από 18-30 ετών. Η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική. Η συλλογή των δεδομένων έγινε μέσω του διαδικτύου με τη χρήση ερωτηματολογίων με κλειστές ερωτήσεις, ενώ, για την ανάλυση τους χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS.

Αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως οι περισσότεροι νέοι και νέες γνώριζαν για το κίνημα metoo, τις μεθόδους και την αποτελεσματικότητά του. Παράλληλα, βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα αναφορικά με την εκπαίδευση και τις αντιλήψεις γύρω από το κίνημα και τις απόψεις για το φύλο. Τέλος, αναφορικά με τις απόψεις σε σχέση με το φύλο, βρέθηκε πως οι περισσότεροι νέοι σέβονται το γυναικείο φύλο και τα δικαιώματά του, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων. **Συμπέρασμα.** Από τα αποτελέσματα της εργασίας μπορεί να συμπεράνει κανείς πως οι νέοι και οι νέες ηλικίας 18-30 ετών, γνωρίζουν αρκετά αλλά όχι όλα τα απαραίτητα δεδομένα για το κίνημα του metoo. Για το λόγο αυτό προτείνονται παρεμβάσεις ευαισθητοποίησης για τη γνωριμία του κινήματος από τους νέους/ τις νέες.

Λέξεις-Κλειδιά: metoo, κοινωνικά κινήματα, φύλο, έμφυλη βία, γυναικοκτονία.

Abstract

Introduction. Research has shown that despite gender equality legally enshrined in many countries, their full application is not observed in practice, since there are many times when one encounters various forms of inequality against women at home, at work and in society. Thus, patriarchal perceptions permeate socio-political institutions and structures, often reinforcing tolerance towards violence against women. In addition, various conditions such as poverty, wars, refugee and migration create adverse situations that maximize women's vulnerability, increasing the chances of experiencing violence.

Aim. The investigation of the opinions and perceptions of young adults (18-30 years) about the MeToo movement, the positions it advocates, the methods it uses, its effectiveness, but also its effect on the perceptions of young people themselves and people in general are the purpose of this study. **Methods.** The research was quantitative. The research sample was 280 young men and women (women > men) aged 18-30. Participation in the research was voluntary. The data was collected via the internet using questionnaires with closed questions, while the SPSS statistical package was used for their analysis.

Results. The results of the survey showed that most young men and women knew about the metoo movement, its methods and effectiveness. At the same time, statistically significant results were found regarding education and perceptions around the movement and views on gender. Finally, regarding the views in relation to gender, it was found that most young people respect the female gender and its rights, with very few exceptions. **Conclusion.** From the results of the work, one can conclude that young men and women aged 18-30 know enough but not all the necessary data about the metoo movement. For this reason, awareness-raising interventions are proposed for young people to get to know the movement.

Keywords: metoo, social movements, gender, gender-based violence, femicide.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	5
Περιεχόμενα.....	6
Εισαγωγή	8
Κεφάλαιο 1 ^ο _Το φαινόμενο της έμφυλης βίας.....	10
1.1 Ορισμός.....	10
1.2 Ιστορική αναδρομή	11
1.3 Αίτια εμφάνισης έμφυλης βίας	12
1.4 Μορφές έμφυλης βίας.....	13
1.5 Επιπτώσεις της έμφυλης βίας	14
1.6 Θεωρήσεις σχετικά με την έμφυλη βία.....	16
Κεφάλαιο 2 ^ο _Κοινωνικά Κινήματα.....	22
2.1 Ορισμός και χαρακτηριστικά των κοινωνικών κινήματων.....	22
2.2 Τα γυναικεία κοινωνικά κινήματα	24
2.2.1 Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα.....	26
Κεφάλαιο 3 ^ο _Το κίνημα MeToo.....	31
3.1 Εισαγωγή	31
3.2 Ιστορική εξέλιξη του κινήματος MeToo.....	31
3.3 Το ελληνικό MeToo	34

3.4 Ενδεικτικές συμπεριφορές βίας	35
3.5 Μέτρα και δράσεις για την καταπολέμηση της βίας	36
3.6 Κοινωνική εργασία και Metoo.....	38
Κεφάλαιο 4 ^ο _Μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας.....	40
4.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	40
4.2 Πληθυσμός της έρευνας, δειγματοληψία και τελικό δείγμα.....	41
4.4 Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων: Το ερωτηματολόγιο	42
4.4.1 Εγκυρότητα και αξιοπιστία.....	43
4.6 Περιορισμοί της έρευνας	44
4.7 Στατιστική ανάλυση.....	45
Κεφάλαιο 5 ^ο Αποτελέσματα της έρευνας	46
5.1 Δημογραφικά στοιχεία	46
5.2 Γνώση ύπαρξης κινήματος metoo.....	48
5.3 Συμφωνία με μεθόδους του metoo.....	49
5.4 Επίπεδο εκπαίδευσης και συμφωνία με τις μεθόδους του metoo.....	52
5.5 Φύλο και συμφωνία με τις μεθόδους του metoo	56
5.6 Απόψεις από προσωπικές, φιλικές και εργασιακές εμπειρίες παρενόχλησης	60
5.7 Απόψεις για την ισότητα των δύο φύλων	63
Κεφάλαιο 6 ^ο _Συζήτηση-Συμπεράσματα	75
Βιβλιογραφία	79
Παράρτημα I Ερωτηματολόγιο.....	89

Εισαγωγή

Ο όρος ‘έμφυλη βία’ σχετίζεται με τη βία που ασκείται από ένα άτομο σε ένα άλλο, λόγω του φύλου του δεύτερου, ενώ, ποικίλλει ως προς το είδος της (SOLWODI, 2019). Η βία όμως, είναι ανεκτή σε πολλές κοινωνίες και ήταν ανεκτή σε πολλές χρονικές περιόδους της ιστορίας, αλλά δεν είναι ανεκτή από το σύνολο των ανθρώπων. Έτσι, γεννιούνται τα κινήματα, τα οποία αποτελούν διάφορες μορφές συντονισμένης συλλογικής δράσης ενάντια σε ένα «αντίπαλο» για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού (Giddens & Sutton, 2013). Μάλιστα, μολονότι πολλοί ερευνητές και ερευνήτριες έχουν προσπαθήσει να δώσουν ένα σαφή ορισμό σε αυτά και να προσδιορίσουν τα χαρακτηριστικά τους, πρώτος ο Wilson (1973) κατάφερε να τα χαρακτηρίσει ως μια *«συνειδητή, συλλογική και οργανωμένη απόπειρα για τη δημιουργία μιας αλλαγής μεγάλης κλίμακας στην κοινωνική τάξη, ή την αντίσταση απέναντι σε μια τέτοια αλλαγή, με μη-θεσμοθετημένα μέσα»*.

Στις μέρες μας, μια από τις σύγχρονες μορφές κοινωνικών κινήματων είναι το *metoo*. Η διεθνής εμβέλεια του, δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει και την Ελλάδα, όπου μετά την καταγγελία μίας αθλήτριας ιστιοπλοΐας για σεξουαλική παρενόχληση, ξεκίνησε ένα «τσουνάμι» καταγγελιών στο χώρο του αθλητισμού. Το κύμα αποκαλύψεων, όμως, επεκτάθηκε και στον καλλιτεχνικό χώρο, όπου πολλοί καλλιτέχνες ξεκίνησαν να αναφέρουν δημόσια τις δικές τους εμπειρίες. Η δημοσιοποίηση των υποθέσεων φαίνεται πως ήταν ένας αποτελεσματικός τρόπος ενθάρρυνσης και άλλων θυμάτων, ενώ, η μεγάλη συμπαράσταση του κόσμου έδωσε δύναμη και σε άλλα θύματα -γυναίκες και άντρες- να καταγγείλουν δημόσια την παρενόχληση ή κακοποίησή τους. Έτσι, έγιναν γνωστές πράξεις έμφυλης προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας προς τα θύματα -γυναίκες και άνδρες- καθώς και περιπτώσεις επαναλαμβανόμενης εργασιακής βίας στο όνομα της εξουσίας και της συμμόρφωσης των ηθοποιών στις απαιτήσεις του παραγωγού.

Παρ’ όλα αυτά, το πιο σημαντικό όλων, ήταν ότι ξεκίνησε μια προσπάθεια ώστε να γίνει κατανοητή στην συνείδηση των ανθρώπων η έννοια της έμφυλης βίας και η ανάγκη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία, για να διαμορφωθεί μια νέα σεξουαλική κουλτούρα στα δύο φύλα. Στα κεφάλαια που ακολουθούν παρουσιάζονται

αναλυτικά: (α) η έμφυλη βία, οι μορφές που μπορεί να εμφανιστεί, τα αίτια εμφάνισης της, οι επιπτώσεις της και ένα σύντομο ιστορικό για την εμφάνιση της, (β) τα κοινωνικά κινήματα, όπου περιγράφονται με κάθε λεπτομέρεια οι διάφορες κοινωνικές κινητοποιήσεις ευάλωτων/ αδικημένων ομάδων και (γ) το ελληνικό κίνημα metoo, ως το νέο κίνημα που έχει δημιουργηθεί για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας και τη μείωση των γυναικοκτονιών.

Κεφάλαιο 1^ο

Το φαινόμενο της έμφυλης βίας

1.1 Ορισμός

Ο όρος έμφυλη βία αφορά την καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των φύλων, η οποία διατηρεί και αναπαράγει την πατριαρχία και την κοινωνική ιεραρχία ανάμεσα στα φύλα (Herrero et al., 2017). Είναι, δηλαδή, η βία που ασκείται από ένα πρόσωπο σε ένα άλλο, εξαιτίας του φύλου του δεύτερου, ενώ, ποικίλλει ως προς το είδος της βίας (μορφή ή/και πράξεις) (SOLWODI, 2019).

Στο άρθρο 1 της «διακήρυξης για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών» του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), ως έμφυλη βία περιγράφεται κάθε βίαιη πράξη, βασισμένη στο φύλο, η οποία δύναται να έχει αρνητικές συνέπειες στη σωματική, ψυχική ή σεξουαλική υγεία του ατόμου. Σήμερα, υπάρχουν διάφορες ονομασίες που περιγράφουν το φαινόμενο όπως «ανδρική βία», «σεξιστική βία» ή «βία βασισμένη στο φύλο» (Herrero et al., 2017), ενώ, μεταξύ των πράξεων βίας συγκαταλέγονται οι απειλές, ο εξαναγκασμός και η στέρηση της ελευθερίας.

Παρ' όλα αυτά είναι σημαντικό να γίνει σαφές πως η έμφυλη βία συχνά αναφέρεται στη βία κατά των γυναικών, αφού η πλειοψηφία των θυμάτων είναι κυρίως γυναίκες. Όμως, τα θύματα της έμφυλης βίας μπορεί να είναι είτε γυναίκες είτε άνδρες, γι' αυτό και η αναφορά στο φύλο σχετίζεται με το κοινωνικό φύλο (χαρακτηριστικά που αποδίδονται από την κοινωνία) και τον σεξουαλικό προσανατολισμό (αμφιφυλόφιλος, ομοφυλόφιλος κ.α.) του ατόμου (Herrero et al., 2017).

Η έμφυλη βία μπορεί να εμφανιστεί, ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας και άλλων κοινωνικοπολιτισμικών χαρακτηριστικών (Μπούνα-Βάιλα & Παπάνης, 2022):

- στο σχολικό περιβάλλον,
- στις συντροφικές/ ενδοοικογενειακές σχέσεις (συζυγοκτονίες, βιασμός, γάμος με τη βία, επιθέσεις και δολοφονίες αποκαλούμενες «τιμής»),
- στις επιθέσεις και δολοφονίες κινούμενες από εχθροπάθεια (hate crimes), λόγω σεξουαλικής ταυτότητας και προσανατολισμού,

- στο Stalking (παρακολούθηση),
- στην εμπορία γυναικών/ανδρών και
- στον ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων.

1.2 Ιστορική αναδρομή

Αν ξεκινήσει κανείς από την ετυμολογία του όρου έμφυλη (εν+φύλο), ο οποίος προσδιορίζει τη λέξη βία, γίνεται αντιληπτό πως υπάρχει αναφορά στη βία ανάμεσα στα φύλα. Όμως, η έμφυλη βία αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο, ριζωμένο στην κουλτούρα των ανθρώπων, το οποίο επιδρά αρνητικά τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο (Μπαμπινιώτης, 2019).

Στη βιβλιογραφία δεν υπάρχουν ακόμα ξεκάθαρες ιστορικές καταβολές της έμφυλης βίας, αφού πολλά είδη βίας συνδέονται στενά με την κουλτούρα που είχαν και έχουν οι άνθρωποι ανά τους αιώνες. Έτσι, η άλλοτε κοινωνική θέση του γυναικείου φύλου, έδινε την εντύπωση πως οι γυναίκες ήταν ιδιοκτησία του άνδρα. Παράδειγμα αυτής της αντίληψης αποτελεί ο ρωμαϊκός νόμος, όπου ο πατέρας της οικογένειας διατηρούσε το δικαίωμα να τιμωρεί τα παιδιά του μέχρι θανάτου (Γκασούκα, 2013).

Αντίστοιχη μεταχείριση υπήρχε στον Μεσαίωνα για τις γυναίκες της δυτικής Ευρώπης που παρουσιάζονταν ως απείθαρχες απέναντι στην πατριαρχία (προκαλούσαν με την εμφάνιση) ή κατηγορούνταν για μαγεία. Οι γυναίκες αυτές τιμωρούνταν δια της πυράς (XEN Ελλάδος, 2019). Την ίδια κατάληξη είχαν και οι γυναίκες με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό (λεσβίες), όπως όριζε ο κώδικας των Ορλεάνων το 1260 (Γκασούκα, 2020α). Άλλωστε, η γυναικεία σεξουαλικότητα αποτελεί διαχρονικά ένα ζήτημα για τους άνδρες, οι οποίοι στο πλαίσιο του ανταγωνισμού και της διατήρησης της εξουσίας τους ασκούν βία στις γυναίκες. Τονίζεται δε πως παλαιότερα η βίαιη αυτή στάση των ανδρών απέναντι στις γυναίκες ήταν νομιμοποιημένη, ηθική και αποδεκτή από την κοινωνία για να διασφαλιστεί η διατήρηση της πατριαρχίας και η τάξη των πραγμάτων που ήθελαν τον άνδρα υποκείμενο (επικεφαλή) και τη γυναίκα αντικείμενο (Γκασούκα, 2013).

Όλα τα παραπάνω, μαζί με το Πρόγραμμα Δράσης της Παγκόσμιας Διάσκεψης του Ο.Η.Ε. για τις γυναίκες, καταδεικνύουν τη βία κατά των γυναικών ως ένα

διαχρονικό φαινόμενο που βασίζεται στη διάκριση μεταξύ των δύο φύλων. Συγκεκριμένα, το Πρόγραμμα αναφέρεται στο φαινόμενο ως «η βία κατά των γυναικών είναι η έκφραση της ιστορικά διαπιστωμένης ανισότητας στις σχέσεις ισχύος μεταξύ ανδρών και γυναικών, που οδήγησε στην κυριαρχία των ανδρών επί των γυναικών και στις διακρίσεις κατά των γυναικών, με αποτέλεσμα τη παρεμπόδιση της ανάπτυξης τους» (UNWomen, 1995). Σήμερα, το φαινόμενο έχει λάβει κοινωνικές προεκτάσεις ως προς τη διαχρονικότητα και την απόρροια των πατριαρχικών δομών, το οποίο αναγνωρίζεται ως μια από τις ακραίες μορφές διάκρισης με ποικίλες εκδηλώσεις (Γκασούκα, 2020β).

1.3 Αίτια εμφάνισης έμφυλης βίας

Τα γενεσιουργά αίτια της έμφυλης βίας ποικίλουν ανάλογα με τη μορφή της βίας που υφίσταται το θύμα. Έτσι, ανάγονται σε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών, πολιτισμικών, φυλετικών, πολιτικών και οικονομικών πρακτικών. Βασικό αίτιο όλων των μορφών βίας είναι τα στερεότυπα, οι παρωχημένες αντιλήψεις, οι γενικεύσεις και οι προκαταλήψεις που θέλουν τη γυναίκα να αναλαμβάνει συγκεκριμένους ρόλους και να υφίσταται μια συνεχή μορφή καταπίεσης/ καταπάτησης των δικαιωμάτων της. Ως αποτέλεσμα αυτών, οι σχέσεις δύναμης και εξουσίας που είναι βασισμένες στη γερά θεμελιωμένη πατριαρχία, εγείρουν τις ανισότητες και βία κατά των γυναικών ως μέσο κοινωνικού ελέγχου, προκαλώντας έτσι μια άτυπη νομιμοποίηση των πράξεων αυτών. Άλλωστε, οι ίδιες οι κυβερνητικές πολιτικές φαίνεται πως προωθούν μια μορφή ανεκτικότητας και ατιμωρησίας ενάντια στη βία κατά των γυναικών και κοριτσιών, θεσπίζοντας την με αυτό τον τρόπο στην κοινωνία (Γκασούκα, 2013).

Η μελέτη των Kousta et al. (2017) έδειξε ότι παρά τη νομικά κατοχυρωμένη σε πολλές χώρες ισότητα των φύλων, η όλη εφαρμογή τους δεν τηρείται έμπρακτα. Έτσι, δεν είναι λίγες οι φορές που συναντά κανείς διάφορες μορφές ανισότητας κατά των γυναικών στο σπίτι, στην εργασία και γενικότερα στην κοινωνία. Αυτός είναι και ο τρόπος που η πατριαρχία εισέρχεται σε κοινωνικό-πολιτικούς φορείς και δομές, ενισχύοντας την ανοχή απέναντι στη βία κατά των γυναικών (κοινωνική και νομική).

Παράλληλα, διάφορες συνθήκες όπως η φτώχεια, οι πόλεμοι, η προσφυγιά και η μετανάστευση προξενούν δυσμενείς καταστάσεις που μεγιστοποιούν την ευπάθεια

του πληθυσμού, ιδιαίτερα των γυναικών, αυξάνοντας τις πιθανότητες να υποστούν βία (UNWomen, 2012). Τέλος, στα αίτια αναπαραγωγής της έμφυλης βίας συμβάλλουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία συχνά είτε χρησιμοποιούν σεξιστικό λόγο ή συγκαλύπτουν περιστατικά βίας, παρουσιάζοντας τα ως λιγότερο σοβαρά είτε ρίχνουν ευθύνες στη συμπεριφορά και την ένδυση των θυμάτων (Royal, 2019).

1.4 Μορφές έμφυλης βίας

Η έμφυλη βία διακρίνεται σε διάφορες μορφές όπως: η σωματική, η ψυχολογική, η σεξουαλική και η οικονομική. Η σωματική βία αποτελεί την πιο επικίνδυνη μορφή βίας, η οποία περιλαμβάνει συμπεριφορές που στοχεύουν στην πρόκληση σωματικού πόνου ή/και τραυματισμού. Στις συμπεριφορές αυτές συγκαταλέγονται τα χτυπήματα (κλωτσιές, γροθιές, σπρωξιές, πετάγματα στο πάτωμα, χαστούκια, χτυπήματα σε άλλα σημεία του σώματος με τα χέρια ή άλλα αντικείμενα, τσιμπήματα, δαγκωματιές, σπασίματα μελών ή πλευρών, επιθέσεις με όπλο και μαχαίρι, καψίματα, συστηματικά βασανιστήρια, φόνος), η καταναγκαστική ακινησία, η απόπειρα πνιγμού, η εγκατάλειψη σε επικίνδυνο ή απομακρυσμένο μέρος και η στέρηση βασικών αναγκών όπως τροφή και νερό (Παπαδημητρίου & Σάσσαλου, 2019).

Όμως, η σωματική βία συνυπάρχει συνήθως με την ψυχολογική, είτε ως απόρροια της δεύτερης ή ταυτόχρονα μαζί της. Η ψυχολογική βία σχετίζεται συνήθως με την υποταγή στον δυνατότερο και περιλαμβάνει συμπεριφορές εξαναγκασμού, απειλές, προσβολές, φωνές, κλοπή ή καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, βρίσιμο, κριτικές και υποτιμητικές εκφράσεις, εκφοβισμό, τρόμο και γελοιοποίηση/ ταπείνωση. Ένα είδος ψυχολογικής βίας είναι η κοινωνική. Η κοινωνική βία περιλαμβάνει τη ζήλια, τον έλεγχο προσωπικών αντικειμένων (πχ κινητό τηλέφωνο) και κινήσεων, την κτητικότητα, την κοινωνική απομόνωση (στέρηση ελευθερίας) από το οικογενειακό, φιλικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, τον έλεγχο των ενδυματολογικών επιλογών, το κλείδωμα στο σπίτι ή την εγκατάλειψη σε άλλο χώρο για τιμωρία και τη διάρρηξη του δεσμού μητέρας-παιδιών (Κουρουτσίδου & Γκασούκα, 2021).

Ταυτόχρονα, υπάρχουν δύο είδη βίας με αρνητικές συνέπειες τόσο στη σωματική όσο και την ψυχική κατάσταση του ατόμου: η σεξουαλική και η οικονομική

βία. Στη σεξουαλική βία περιλαμβάνονται ο εξαναγκασμός σε σεξουαλικές πράξεις χωρίς συναίνεση (βιασμός), η σεξουαλική παρενόχληση, οι χειρονομίες, η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών/ εφήβων, η καταναγκαστική πορνεία (trafficking) και οι απειλές στο χώρο εργασίας ή το δημόσιο χώρο που σχετίζονται με πράξεις σεξουαλικής φύσεως. Αντίστοιχα, στην οικονομική βία ο θύτης απαγορεύει στο θύμα να αναζητήσει εργασία ή να επιλέξει μια εργασία, του απαγορεύει να έχει πρόσβαση σε πόρους (χρήματα, καταθέσεις), του στερεί πόρους που έχει ίσα δικαιώματα (υπεξαίρεση εισοδημάτων και ιδιοκτησιών) ή βασικών αγαθών επιβίωσης όπως τροφή, ρουχισμός, φαρμακευτική αγωγή ή/και στέγη, εκμεταλλεύεται τους πόρους του θύματος για προσωπικούς σκοπούς ή πιέζει το θύμα να δανειστεί χρήματα στο όνομά της, οδηγώντας το έτσι σε οικονομική καταστροφή. Συχνά, τα δύο αυτά είδη συνυπάρχουν, αφού όταν για παράδειγμα η οικονομική βία συμβαίνει στο χώρο εργασίας, τότε υπάρχει πιθανότητα το θύμα να δέχεται σεξουαλική παρενόχληση και απειλές για απόλυση (Κουρουτσίδου & Γκασούκα, 2021, Παπαδημητρίου & Σάσσαλου, 2019).

1.5 Επιπτώσεις της έμφυλης βίας

Ο Οδηγός Συμβουλευτικής για τη βία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (2018) ταξινομεί τις επιπτώσεις της βίας σε τέσσερα διαφορετικά επίπεδα: στο επίπεδο του άμεσου κόστους, στο μη χρηματικό κόστος, στο οικονομικό κόστος και στο κοινωνικό κόστος.

Άμεσο κόστος

Στο άμεσο κόστος συμπεριλαμβάνονται κυρίως τα έξοδα της αστυνομίας και της δικαιοσύνης (σωφρονιστικά ιδρύματα, αγωγές και δικαστήρια), τα έξοδα για την υγεία (νοσοκομεία κ.α.), την ψυχολογική υποστήριξη θυμάτων και θυτών, τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες (εκπαίδευση ειδικών και λοιπών εμπλεκόμενων επαγγελματιών, εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρόληψης κ.α.) (Γ.Γ.Ι.Φ., 2018).

Μη χρηματικό κόστος

Στο μη χρηματικό κόστος καταγράφονται ο πόνος και η δυστυχία των θυμάτων, δηλαδή, όλα εκείνα τα μεγέθη που δεν είναι μετρήσιμα (Γ.Γ.Ι.Φ., 2018). Οι συνέπειες για το θύμα διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος της βίας που υφίσταται, αλλά και το κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο. Αναλυτικότερα, οι πιο γνωστές συνέπειες της έμφυλης βίας είναι οι παιδικοί γάμοι, ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων, τα εγκλήματα τιμής (ο άνδρας σκοτώνει τη σύζυγο/ σύντροφο του διότι πιστεύει πως τον εξέθεσε κοινωνικά), το καταναγκαστικό σεξ (σεξ χωρίς τη συναίνεση ή με φόβο για τη μη πραγματοποίηση απειλών) και κάθε είδους σεξουαλική, συναισθηματική, λεκτική ή ψυχολογική βία (Russo & Pirlott, 2006).

Αντιστοίχως, η έμφυλη βία μπορεί να εμφανιστεί και σε περιπτώσεις που σχετίζονται με τον αναπαραγωγικό ρόλο της γυναίκας. Ο καταναγκασμός και οι παρεμβάσεις σε θέματα όπως η άμβλωση, η στειρώση ή/και η καταναγκαστική εγκυμοσύνη αποτελούν ακραίες μορφές καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αφού καταστρατηγούν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης της γυναίκας (Γκασούκα, 2013). Παρόμοια θέματα θίγει και η έρευνα των Kouta et al. (2017), οι οποίοι κάνουν λόγο για μαιευτική βία, αναφερόμενοι σε «περιττές υστερεκτομές» ως πολιτισμικό χαρακτηριστικό που συνδέεται με την «αισθητική χειρουργική».

Έτσι, ως αποδέκτες της έμφυλης βίας, οι γυναίκες έχουν συνέπειες στην ψυχολογική, τη σεξουαλική και την αναπαραγωγική τους υγεία, παράλληλα με τις αναγκαστικές ή/και ανεπιθύμητες κυήσεις, τις μη ασφαλείς αμβλώσεις, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσημάτα (πχ HPV, HIV), το τραύμα και το μετατραυματικό στρες, ενώ, συχνή συνέπεια όλων είναι και ο θάνατος (Russo & Pirlott, 2006). Συγκεκριμένα, διακυβεύεται η σωματική ακεραιότητα, το δικαίωμα στη ζωή και η αυθυπαρξία των γυναικών (Γκασούκα, 2013), ενώ, κυρίως σε τριτοκοσμικές χώρες, οι γυναίκες έχουν υψηλότερα ποσοστά σχολικής διαρροής (Morrison et al., 2007).

Όμως, τα ίδια τα θύματα βίας χαρακτηρίζουν τις ψυχολογικές συνέπειες ως πιο σοβαρές από τις σωματικές. Οι Stark & Flitcraft (1996) αναφέρθηκαν στο σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας, το οποίο χαρακτηρίζεται από τραυματισμούς (κατ' επανάληψη), κοινωνική απομόνωση, χρήση ουσιών και ψυχικές διαταραχές. Άλλα συμπτώματα της βίας μπορεί να είναι οι αϋπνίες, τα ψυχοσωματικά συμπτώματα, το μετατραυματικό στρες, ψυχολογική κατάπτωση, κατάθλιψη κ.α.

Στο οικονομικό κόστος της βίας αφορούν όλα τα επίπεδα των διακρίσεων που υφίστανται οι γυναίκες στην καθημερινότητα τους και επιδρούν στην απόδοση της γυναίκας στην εργασία και την ποιότητα της κοινωνικής και οικονομικής της ευημερίας (Γ.Γ.Ι.Φ., 2018).

Παράλληλα, οι διακρίσεις αυτές φαίνεται πως επιδρούν συνδυαστικά και αρνητικά στην κοινοτική και εθνική οικονομία, αφού, το θύμα δεν δύναται να επενδύσει σε κάποιον οικονομικό τομέα όπως πχ η αγορά κατοικίας ή/και η δημιουργία επιχειρήσεων (Γ.Γ.Ι.Φ., 2018).

Κοινωνικό κόστος

Το κοινωνικό κόστος αφορά την επίδραση της βίας στην κοινωνία, η οποία μπορεί να εκτιμηθεί άμεσα αλλά κυρίως μακροπρόθεσμα στις επόμενες γενιές. Συγκεκριμένα, η μορφή του κόστους αυτού περιλαμβάνει τη διάβρωση του κοινωνικού κεφαλαίου σε οικογένειες που ζουν υπό συνθήκες βίας, τη μειωμένη ποιότητα ζωής για τις γυναίκες και τις οικογένειές τους και τη μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στις δημοκρατικές διαδικασίες. Άλλωστε, η βία επιδρά αρνητικά όχι μόνο στο ζευγάρι ή την οικογένεια αλλά εισχωρεί στην ευρύτερη κοινωνία μέσα από την παθητικότητα του θύματος και την αυθαίρετη υπεροχή του θύτη. Έτσι, τα νομοθετικά κενά και η ανεπάρκεια των δομών πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μετατρέπουν την έμφυλη βία σε αποδεκτή κοινωνική συμπεριφορά, η οποία διατηρεί τις ανισότητες στα φύλα (Γ.Γ.Ι.Φ., 2018).

1.6 Θεωρήσεις σχετικά με την έμφυλη βία

Το φαινόμενο της έμφυλης βίας έχει μελετηθεί κατά καιρούς από διάφορους επαγγελματίες όπως οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι ψυχολόγοι και οι κοινωνιολόγοι, δίδοντας συνεχώς νέα δεδομένα γύρω από το θέμα (Butler, 1991). Οι θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί μέχρι σήμερα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: (α) τις συναινετικές ή δομολειτουργικές και (β) τις συγκρουσιακές ή αναπαραγωγικές.

Οι συναινετικές ή δομολειτουργικές θεωρήσεις υποστηρίζουν ότι η έμφυλη βία, ως μορφή παραβατικής συμπεριφοράς, ορίζεται από κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες (συναίνεση), οι οποίοι προσδιορίζουν τους παράγοντες που επιδρούν θετικά στην εμφάνιση του (αιτίες). Αντίστοιχα, οι συγκρουσιακές ή αναπαραγωγικές θεωρήσεις υποστηρίζουν πως η έμφυλη βία ορίζεται από τις προνομιούχες ομάδες (σύγκρουση), δηλαδή εκείνες που έχουν τη δύναμη, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη διατήρηση των προνομίων που τις κρατά δυνατές (αναπαραγωγή), μέσα από τη «νομιμοποίηση» παραβατικών συμπεριφορών (Μπούνα-Βάιλα & Παπάνης, 2022).

Συναινετική ή δομολειτουργική θεώρηση

Η συναινετική ή δομολειτουργική θεώρηση υποστηρίζει πως υπάρχουν νόμοι (κανόνες), οι οποίοι εκφράζουν την κοινή γνώμη και διασφαλίζουν την αποδοχή τους από το σύνολο του πληθυσμού. Η θεωρία του δομολειτουργισμού εξετάζει το φαινόμενο της έμφυλης βίας μέσω της κοινωνικής διάστασης του φύλου («κυρίαρχα» πρότυπα, κοινωνικοπολιτισμική δομή). Έτσι τα παιδιά, μέσω της κοινωνικοποίησης, γαλουχούνται στα «κυρίαρχα» κοινωνικά πρότυπα που διαμορφώνουν την έμφυλη ταυτότητα (θηλυκή για τη γυναίκα-αρρενωπή για τον άνδρα) (Oakley, 1985).

Ο Durkheim, εκπρόσωπος της συναινετικής θεώρησης, ορίζει την παραβατική συμπεριφορά ως πράξη ενάντια στη συλλογική συνείδηση, η οποία προκαλεί την αποδοκιμασία της κοινωνίας (συγκινησιακή αντίδραση ή αλλιώς επίσημη κοινωνική αντίδραση). Ο ίδιος, στην προσπάθεια του να εξηγήσει την παραβατική συμπεριφορά, χρησιμοποίησε την έννοια της ανομίας, διακρίνοντας τις επιθυμίες σε σωματικές (ρυθμίζονται από τον εκάστοτε οργανισμό), ηθικές και κοινωνικές (ρυθμίζονται συλλογικά από την κοινωνία). Έτσι, όταν η κοινωνία παύει να λειτουργεί συλλογικά, οι άνθρωποι οδηγούνται σε «επηρεμένες φιλοδοξίες» που καταλύουν τους ισχύοντες κανόνες της και δημιουργούν κλίμα την ανομίας (Σπινέλλη, 2005).

Όμως, η κοινωνία διέπεται από «συνοχή» και «τάξη» ως αποτέλεσμα της κοινής συναίνεσης των μελών της, μειώνοντας έτσι τα περιθώρια για συγκρούσεις. Οι συγκρούσεις εμφανίζονται κυρίως μεταξύ κοινωνικών ομάδων, οι οποίες παλεύουν για τα συμφέροντα και την «κυριαρχία» τους, έναντι άλλων ομάδων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων συγκρούσεων είναι η έμφυλη βία, όπου άνδρες και γυναίκες διαμορφώνουν κανόνες ορθής συμπεριφοράς, σύμφωνα με τα κατάλοιπα της

πατριαρχικής κοινωνίας. Γι' αυτό όταν εμφανίζονται συγκρούσεις, αντιμετωπίζονται με κοινωνικό έλεγχο και μέριμνα προκειμένου να αποφευχθούν μετέπειτα παραβατικές συμπεριφορές (Μπούνα-Βάιλα & Παπάνης, 2022).

Οι δομολειτουργιστές αναφέρουν πως η παραδοσιακή κατανομή των ρόλων ανάμεσα στα δύο φύλα είναι αποτέλεσμα της «τάξης» και συμβάλλει στην αρμονία της κοινωνίας (Zavalloni & Guerin, 1984). Οι γυναίκες στοχεύουν σε έναν πιο εκφραστικό ρόλο (expressive role), σε αντίθεση με τον ενεργητικό ρόλο (instrumental role) των ανδρών, γι' αυτό και παραμένουν στην οικογένεια ως σύζυγοι, μητέρες και οικοδέσποινες, ενώ, οι άνδρες δραστηριοποιούνται εκτός σπιτιού (Rimalt, 2007. Γάγγας, 2009). Έτσι κάθε απόκλιση από το «ετεροφυλικό» πρότυπο της κοινωνίας αποτελεί παράβαση στους κανόνες της κοινωνίας και θεωρεί την παραβατικότητα των ανδρών, ως αντίδραση του φύλου (Θάνος, 2017).

Συγκρουσιακή ή αναπαραγωγική θεώρηση

Η συγκρουσιακή ή αναπαραγωγική θεώρηση προσεγγίζει την παραβατική συμπεριφορά σύμφωνα με τους νόμους και τους κανόνες που έχει θέσει η «κυρίαρχη» ομάδα για να πετύχει τα συμφέροντα της και να διατηρήσει τη θέση της στην εξουσία (Θάνος, 2017). Έτσι, οι φεμινιστικές προσεγγίσεις για την έμφυλη βία αναφέρονται στην παραβατική συμπεριφορά ως αποτέλεσμα της εξουσίας και του ελέγχου που ασκούν οι άνδρες στις γυναίκες. Οι απαρχές της «κυριαρχικής» αυτής συμπεριφοράς κρύβονται στο ρόλο και τη θέση της γυναίκας στην οικογένεια και την κοινωνία, που δημιουργεί προβλήματα στις ίδιες, καταπιέζοντάς τες (Dekeseredy, 2011).

Αντίστοιχα, οι άνδρες, σύμφωνα με τα πατριαρχικά πρότυπα της κοινωνίας, έχουν την εξουσία στην οικογένεια, αφού λαμβάνουν αποφάσεις και ελέγχουν τη ζωή όλων των μελών της (σύζυγος, παιδιά). Έτσι, λοιπόν, οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα φαίνεται πως έχουν διαμορφωθεί διαχρονικά μέσα από τις κοινωνικές νόρμες που αποδίδουν την εξουσία και την κυρίαρχη θέση στο ανδρικό φύλο, ενώ, το γυναικείο φύλο καταλαμβάνει μια υποδεέστερη θέση (Δεληγιάννη-Κουϊμτζή και συν., 2008).

Λοιπές θεωρήσεις

Πέραν των παραπάνω, υπάρχουν και άλλες ειδικότερες θεωρήσεις σχετικά με το φύλο όπως:

- η θεωρία της αλληλεπίδρασης/διαντίδρασης (Sutherland, 1949),
- η θεωρία της ετικέτας (Paternoster & Iovanni, 1989),
- η θεωρία της «ανδρικής κυριαρχίας» (Bourdieu, 2007) και
- η θεωρία της επιτελεστικότητας του φύλου (Butler, 1990,1991 & 1993).

Το σύνολο των θεωρήσεων αυτών περιγράφεται συνοπτικά παρακάτω.

Η θεωρία της αλληλεπίδρασης/διαντίδρασης

Η θεώρηση της αλληλεπίδρασης υποστηρίζει πως το άτομο συνδέεται άρρηκτα με την κοινωνία, αφού επηρεάζονται αμοιβαία. Σύμφωνα με τον Sutherland (1949), οι παραβατικές συμπεριφορές εκδηλώνονται μέσω «διαφορικού συγχρωτισμού», ο οποίος εμφανίζεται ως πολιτισμική σύγκρουση και επιφέρει κοινωνική αποδιοργάνωση. Η θεωρία του αποτελείται από δύο άξονες: τη συστηματική παραβατική συμπεριφορά μέσω του «διαφορικού συγχρωτισμού» και την κοινωνική αποδιοργάνωση (social disorganization), η οποία μετονομάστηκε σε «διαφορική κοινωνική οργάνωση» (differential social organization). Ο Sutherland υποστηρίζει ότι το άτομο προβαίνει σε παραβατικές συμπεριφορές διότι επικρατούν σε αυτό τα χαρακτηριστικά που ευνοούν την εμφάνιση τους έναντι αυτών που δεν την ευνοούν. Έτσι, όταν ένας άνθρωπος έχει συναναστροφές με άτομα με παραβατική συμπεριφορά και άτομα χωρίς, βιώνει την «αντίφαση» και οδηγείται στις συμπεριφορές εκείνες που υπερέχουν έναντι των άλλων (Θάνος, 2017).

Η θεωρία της ετικέτας

Η θεωρία της ετικέτας διέπεται από δύο βασικές αρχές και ασχολείται κυρίως με την αποκλίνουσα συμπεριφορά των ανθρώπων. Η πρώτη από τις δύο βασικές της αρχές, αφορά τη λειτουργία της κοινωνίας, με την κυρίαρχη ομάδα να ορίζει την αποκλίνουσα

συμπεριφορά ως τις ενέργειες των ανθρώπων που διαφέρουν από εκείνες της κυρίαρχης ομάδας και πρέπει να περιοριστούν προκειμένου να μη χαθούν τα προνόμια της. Αντίστοιχα, η δεύτερη βασική αρχή αφορά την απόδοση της ετικέτας του «αποκλίνοντος» στο άτομο από την κυρίαρχη ομάδα, ταμπέλα η οποία διαμορφώνει την ταυτότητα και το επίπεδο ζωής του ατόμου αυτού (Paternoster & Iovanni, 1989)

Η θεωρία της «ανδρικής κυριαρχίας»

Η αντρική κυριαρχία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα έργα του Bourdieu (2007), το οποίο δίδει έμφαση στην αναπαραγωγή και την καθιέρωση των έμφυλων ταυτοτήτων στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες. Το έργο του ξεκινά με την περιγραφή της «καβυλικής κοινωνίας της Αλγερίας», όπου παρατηρήθηκαν οι εξουσιαστικές κοινωνικές σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα. Έτσι, κατέληξε στο συμπέρασμα πως η ανδρική κυριαρχία είναι ένα είδος συμβολικής κυριαρχίας, αφού δεν επιβάλλεται αποκλειστικά μέσω της βίας ή εξαναγκασμού αλλά πηγάζει από τις αντικειμενικές νόρμες και τις γνωστικές συνδέσεις των ανθρώπων μιας κοινωνίας.

Το παραπάνω συμπέρασμα ενισχύεται από το γυναικείο φύλο, το οποίο ασυνείδητα συναινεί στην «υποδεέστερη» θέση ως αποτέλεσμα πρότερων γνώσεων και εμπειριών από την οικογένεια και την κοινωνία. Έτσι, οι γνώσεις αυτές παρουσιάζονται ως αυτονόητες και ενισχύουν την ανδρική κυριαρχία που θεωρεί τον άνδρα «αυθάδη», «ρωμαλέο», «ανεξάρτητο» και «κουβαλητή» (Bourdieu, 2007).

Η θεωρία της «επιτελεστικότητας» του φύλου

Η θεωρία της J. Butler (1990, 1991 & 1993) για την επιτελεστικότητα του φύλου είναι η γνωστότερη φεμινιστική προσέγγιση για τα δύο φύλα και το πως αυτά γίνονται αντιληπτά στην κοινωνία. Αναλυτικότερα, ο όρος επιτελεστικότητα, που ανέφερε η Butler περιλαμβάνει όλες εκείνες τις ενέργειες (έμφυλες πρακτικές) που κάνουν τα αγόρια προκειμένου να θεωρηθούν «αρσενικά» και να αποκτήσουν την ανδρική ταυτότητα. Έτσι, το φύλο φαίνεται να απαρτίζεται κατ' επανάληψη το υποκείμενο με σχέσεις εξουσίας, ενώ, οτιδήποτε αποκλίνει από αυτό απομονώνεται.

Παρ' όλα αυτά, το έργο της Butler υποστηρίζει ταυτόχρονα όλα τα φύλα και δημιουργεί έναν εποικοδομητικό διάλογο σε σχέση με την τοποθέτηση όσων αποκλίνουν από την επιτελεστικότητα του φύλου στο περιθώριο. Σύμφωνα με την Queer θεωρία, η σεξουαλικότητα ενός ανθρώπου είναι αποτέλεσμα κοινωνικών και ιστορικών γεγονότων. Ο όρος queer συμβολίζει το «παράξενο», το «διαφορετικό» και το «ασυνήθιστο», κάτι που δε συμβαδίζει με τους κανόνες της επιτελεστικότητας του φύλου και περιλαμβάνει μέσα όλα τα φύλα (lesbian, gay, bisexual, transgender, intersexual κ.α.) (Butler, 1990). Άλλωστε, η Butler θεωρεί πως οι κοινωνικές επιστήμες πρέπει να εξετάζουν την αλληλεπίδραση του φύλου με άλλα στοιχεία που επιδρούν στη συγκρότηση της ταυτότητας του ατόμου (πχ κοινωνική τάξη, καταγωγή, μορφωτικό επίπεδο κ.α.) και όχι ως μια κυρίαρχη ή αναλυτική κατηγορία (Butler, 1990, 1991 & 1993).

Κεφάλαιο 2^ο

Κοινωνικά Κινήματα

2.1 Ορισμός και χαρακτηριστικά των κοινωνικών κινημάτων

Κατά καιρούς πολλοί ερευνητές και ερευνήτριες έχουν προσπαθήσει να δώσουν έναν σαφή ορισμό για τα κοινωνικά κινήματα και να προσδιορίσουν ακριβώς τα χαρακτηριστικά τους. Ο Wilson (1973) χαρακτήρισε τα κοινωνικά κινήματα ως μια *«συνειδητή, συλλογική και οργανωμένη απόπειρα για τη δημιουργία μιας αλλαγής μεγάλης κλίμακας στην κοινωνική τάξη, ή την αντίσταση απέναντι σε μια τέτοια αλλαγή, με μη-θεσμοθετημένα μέσα»*. Έτσι, γίνεται φανερό πως τα κοινωνικά κινήματα είναι οι διάφορες μορφές συντονισμένης συλλογικής δράσης εναντίον ενός «αντιπάλου» για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού (Giddens & Sutton, 2013).

Ο Tilly (2007) αναγνώρισε στα κοινωνικά κινήματα της Δύσης μετά το 1750 τρία βασικά χαρακτηριστικά τους:

- τη συνεχή, οργανωμένη, δημόσια και συλλογική προσπάθεια που διεκδικεί τα δικαιώματα της απέναντι στις αρχές,
- την ανάληψη συλλογικής δράσης για τη δημιουργία συλλόγων με στόχους, συναντήσεις, πορείες, διαμαρτυρίες, δηλώσεις σε δημόσια μέσα (πχ φυλλάδια),
- τις συντονισμένες δημόσιες εκδηλώσεις όσων συμμετέχουν στα κινήματα: αξίες, ενότητα, αριθμοί και δέσμευση συμμετεχόντων.

Τα κοινωνικά κινήματα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: τα κινήματα με πολιτική διάσταση, τα κινήματα για συγκρούσεις μεταξύ ιδιωτών και τα κινήματα χωρίς αντίπαλο. Τα κινήματα με πολιτική διάσταση απευθύνονται στις αρχές ή αλλιώς στο κράτος, πχ για την αλλαγή ενός νομοσχεδίου, ενώ, τα κινήματα για συγκρούσεις μεταξύ ιδιωτών αφορούν τις συγκρούσεις με πρωταγωνιστές ιδιώτες στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών (Neveu, 2010).

Τα κινήματα χωρίς αντίπαλο είναι μια ξεχωριστή κατηγορία κινήματων, αφού είναι μια νέου τύπου συλλογική δράση με συγκινησιακή συνιστώσα για την βοήθεια ανθρώπων που υποφέρουν (κινήματα αλληλεγγύης). Αυτή η μορφή κοινωνικών κινήματων παρουσιάζει σημαντικές διαφορές συγκριτικά με τις άλλες δύο, αφού έχει (Neveu, 2010):

- πολύ χαλαρή οργανωτική δομή,
- ευνοϊκή κάλυψη από τα ΜΜΕ,
- υιοθετήσει συγκεκριμένες ενέργειες με ορατά αποτελέσματα,
- μια διάχυτη δυσαρέσκεια για το πολιτικό σύστημα και
- εφήμερες κινητοποιήσεις.

Οι Della Porta & Diani (2009) αντιμετωπίζουν τα κοινωνικά κινήματα ως μια ξεχωριστή κοινωνική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει ιδιαίτερους μηχανισμούς μέσω των οποίων οι άνθρωποι αναλαμβάνουν συλλογική δράση ενάντια σε άλλες ομάδες (αντιπάλους), δημιουργούν ανεπίσημα δίκτυα μεταξύ τους και μοιράζονται μια συλλογική ταυτότητα, η οποία μπορεί να υπήρχε πριν από τη δημιουργία του κινήματος. Έτσι, τα κινήματα μπορούν να χαρακτηριστούν ως παράγοντες κοινωνικής μεταμόρφωσης με σκοπό την κινητοποίηση και δραστηριοποίηση του πληθυσμού μιας κοινωνίας για την αλλαγή, τη μεταρρύθμιση και τη βελτίωση των θεσμών που βλάπτουν την κοινωνική ζωή (Cohen & Kennedy 2012).

Ο A. Touraine έχει παρατηρήσει πως υπάρχουν διαφορές μεταξύ παλαιών και νέων κοινωνικών κινήματων, αφού θεωρεί πως τα νέα κινήματα τάσσονται υπέρ των συμφερόντων όσων εργάζονται σε αναδυόμενα επαγγέλματα. Έτσι, καταλήγει πως τα κοινωνικά κινήματα έχουν αλλάξει (Cohen & Kennedy 2012):

- ως προς το περιεχόμενο, αφού ασχολούνται πια με θέματα της καθημερινότητας όπως η αυτοπραγμάτωση, η ταυτότητα, ο τρόπος ζωής και οι προσωπικές σχέσεις,
- ως προς τα αιτήματα, τα οποία αφορούν πλέον μη-υλικά αγαθά και έχουν ως προτεραιότητα την προσωπική ολοκλήρωση και διαμόρφωση των ταυτοτήτων και

- τα μέσα που χρησιμοποιούν, δεδομένης της διάχυσης δεδομένων από την ανώτατη εκπαίδευση και της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών, οι οποίες έχουν ενισχύσει τη δημοκρατικοποίηση της λήψης αποφάσεων και τη συμμετοχή των πολιτών στην ενημέρωση και τη διαβούλευση.

Η σταδιακή αποδυνάμωση του κινήματος της εργατικής τάξης αποτέλεσε την γέννηση των νέων κοινωνικών κινήματων, την περίοδο 1960-1980, μια περίοδο μεταξύ βιομηχανικής και μεταβιομηχανικής κοινωνίας. Ανάμεσα στα νέα κινήματα αυτά, ήταν και το γυναικείο κίνημα που θα αναλυθεί περαιτέρω παρακάτω. Αξίζει να σημειωθεί πως η επιτυχία της δράσης των νέων κινήματων οφείλεται κυρίως στην επίδραση μεταξύ συλλογικών δρώντων και των πολιτισμικών αλλαγών της εκάστοτε κοινωνίας (Ψημίτης 2006).

2.2 Τα γυναικεία κοινωνικά κινήματα

Οι συγκυρίες των τελευταίων χρόνων στην Ελλάδα, έχουν διαμορφώσει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων «από τα κάτω» και την οργάνωση διαμαρτυριών κατά της αστυνομικής, της ρατσιστικής και της βίας κατά των γυναικών (Vaiou & Kalandides 2015). Έτσι, τελευταία τίθενται οι βάσεις για την ανάπτυξη πολιτικοκοινωνικών διεργασιών και δημόσιων διαλόγων για τη διεκδίκηση βασικών δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία και η εξατομίκευση μέσα στην κοινωνία (Lefebvre, 1977).

Ένα από τα νέα κινήματα είναι και το γυναικείο. Ο όρος «γυναικείο κίνημα» αφορά μια σειρά από πολιτικές εκστρατείες για τη διεκδίκηση μεταρρυθμίσεων και αλλαγών σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών, όπως πχ της αναπαραγωγής (έκτρωση, αντισύλληψη), της σεξουαλικής παρενόχλησης, των βιασμών, της έμφυλης βίας και της ανισότητας των φύλων σε διάφορους τομείς της καθημερινότητας (εκπαίδευση, εργασία) (Βουλγαράκη, 2020).

Ιστορικά, το γυναικείο κίνημα ξεκίνησε τις δύο πρώτες δεκαετίες μετά τη λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, όπου πολλοί κοινωνικοί αναλυτές θεώρησαν πως είχε φτάσει το «τέλος της πατριαρχικής ιδεολογίας». Όμως, στα τέλη του 1968, η

άποψη αυτή διαψεύσθηκε, με τις φοιτητικές εξεγέρσεις και την ταξική πάλη της εποχής να δημιουργούν νέα κοινωνικά κινήματα για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών (Jenson, 1985).

Έτσι, στα τέλη του 1960 το γυναικείο κίνημα άνθιζε στην Ευρώπη. Το κίνημα παρά τις διάφορες εκφάνσεις ανάπτυξής του στις διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσίαζε πολλές ομοιότητες ως προς την ιδεολογία, τον αγώνα των γυναικών και τη συλλογική συμμετοχή, αφού οι γυναίκες που συμμετείχαν ήταν κατά κύριο λόγο μορφωμένες και φοιτήτριες. Ουσιαστικά, οι γυναίκες αυτές (Haug, 1989):

- έθεσαν τα κοινωνικά ερωτήματα σχετικά με την ισότητα στον καταμερισμό της εργασίας, την ιδιοκτησία και την εκμετάλλευσή τους, αλλά και την ανδρική κυριαρχία,
- συγκεντρώθηκαν γράφοντας άρθρα και βιβλία γύρω από τα γυναικεία ζητήματα και
- οργάνωσαν συλλογικές κινητοποιήσεις γυναικών από όλες τις κοινωνικές τάξεις.

Παρ' όλα αυτά το γυναικείο κίνημα έθεσε δύο σημαντικά ζητήματα, τα οποία συνδέουν την καθημερινή εμπειρία, τις κοινωνικές δομές και την ίση μεταχείριση των φύλων, δηλαδή, μια σύνδεση καθημερινής εμπειρίας και πολιτικής που βοήθησε στη διάχυση και τη διάδοση του κινήματος (Haug, 1989). Διάφοροι παράγοντες, όπως οι ιστορικές, οι κοινωνικές και οι οικονομικές διαφορές βοήθησαν στην ανάπτυξη του κινήματος. Όμως, το γυναικείο κίνημα δεν αναπτύχθηκε σε όλες τις χώρες της Ευρώπης με τον ίδιο ρυθμό. Η κατάσταση της κάθε χώρας σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο επηρέασε την ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος στην Ευρώπη. Έτσι, οι φτωχές και οι βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, καθώς και οι χώρες με υψηλή ή χαμηλή επιρροή της εκκλησίας παρουσίαζαν εμπόδια ως προς την ανάδειξη του γυναικείου κινήματος, ενώ, η οικονομική ανάπτυξη, η επέκταση των παροχών πρόνοιας από το κράτος και οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνητικές πλειοψηφίες ευνόησαν την ανάδειξη του κινήματος.

Έτσι, το κίνημα αναδύθηκε σε μια κατάσταση μεταρρυθμίσεων για ισχυρότερο κρατικό έλεγχο της ιδιωτικής σφαίρας, αλλά και ευκαιριών για την ασφάλεια και το επίπεδο ζωής των γυναικών. Άλλωστε, το υψηλό μορφωτικό επίπεδο των γυναικών

αποτελέσει το σημαντικότερο βήμα για την κινητοποίηση των γυναικών (Βουλγαράκη, 2020).

Το γυναικείο κίνημα συνδέεται συχνά με τον φεμινισμό. Παρότι ο φεμινισμός ως έννοια δεν έχει μόνο έναν ορισμό, μπορεί κανείς να πει πως πρόκειται για ένα σύνολο ιδεολογιών, πολιτικών και κοινωνικών κινήματων, με στόχο την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ισότητα των φύλων (Βουλγαράκη, 2020).

2.2.1 Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα

Ιστορικά ο φεμινισμός αναπτύχθηκε σε τρία κύματα που ασχολήθηκαν με τα εκλογικά δικαιώματα, τη χειραφέτηση, τα δικαιώματα (νομικά, κοινωνικά) και τη διαθεματικότητα (φυλή, τάξη, σεξουαλικότητα, εθνικότητα θρησκεία) για την ισότητα των φύλων. Αναλυτικότερα, τα τρία κύματα χρονολογούνται ως εξής (Βουλγαράκη, 2020):

- Πρώτο κύμα (19ος και αρχές 20ου αιώνα): εκλογικά δικαιώματα των γυναικών,
- Δεύτερο κύμα (1960-1970): ζητήματα γυναικείας χειραφέτησης και αίτημα για ίσα νομικά και κοινωνικά δικαιώματα.
- Τρίτο κύμα (1990 έως σήμερα): διαθεματικότητα, δηλαδή ζητήματα που αφορούν παράγοντες όπως η φυλή, η τάξη, η σεξουαλικότητα, η θρησκεία και η εθνικότητα.

Το γυναικείο κίνημα στην Ευρώπη ήταν ένα κοινωνικό κίνημα με στοχευμένες δράσεις, οι οποίες βοήθησαν στην ανάδυση της συλλογικής ταυτότητας των γυναικών και την αμφισβήτηση των θεωρήσεων γύρω από τη γυναικεία ταυτότητα. Το κίνημα πέτυχε σημαντικές αλλαγές για τις γυναίκες μέσα από τη δημιουργία συλλογικής ταυτότητας και την ανάλυση της κοινωνικής πραγματικότητας, παρά τις απόλυτες και εδραιωμένες πολιτικές πρακτικές για το γυναικείο φύλο (Jenson, 1985). Άλλωστε, η σκέψη της φεμινίστριας Σιμόν ντε Μποβουάρ είναι πως οι γυναίκες πρέπει να τιμώνται απλώς επειδή είναι γυναίκες και όχι να υποτιμώνται επειδή δεν είναι άντρες.

Το πρώτο κύμα του φεμινισμού στην Ελλάδα αναδύθηκε στα 1870, όταν λίγες γυναίκες από τα μεσαία και τα ανώτατα στρώματα της κοινωνίας άρχισαν να αποκτούν φεμινιστική συνείδηση, να συνειδητοποιούν τη συστημική καταπίεση που δέχονται από την κοινωνία και να αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της συλλογικής δράσης για την επίτευξη των αιτημάτων τους περί των δικαιωμάτων για την ισότητα των φύλων. Την ίδια εποχή, οι περισσότερες δραστηριότητες των γυναικών της εποχής ήταν φιλανθρωπικής φύσεως, εκτός από την έκδοση του πρώτου γυναικείου περιοδικού με τίτλο «Ευρυδίκη» (Lazaridis, 1994).

Οι πρώτοι αγώνες των γυναικών της εποχής φαίνεται να συνδέονται στενά με την εκπαίδευση των γυναικών, αφού παρά τη νομοθετική κατοχύρωσή της το 1834, το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών παρέμενε σε χαμηλά επίπεδα. Οι πρώτες Ελληνίδες φεμινίστριες ήταν δασκάλες, ένα επάγγελμα που θεωρούνταν καθαρά γυναικείο την εποχή εκείνη, ενώ, η δημοσιογράφος και εκδότρια Καλλιρρόη Παρρέν αποτέλεσε τη γνωστότερη φυσιογνωμία του γυναικείου κινήματος της εποχής. Μάλιστα, η ίδια, άρχισε να εκδίδει την εφημερίδα «Εφημερίς των Κυριών» το 1888, κάτι αρκετά πρωτοποριακό για την εποχή, αφού η μελέτη της εφημερίδας αποτελούσε ανδρικό προνόμιο. Βασικός σκοπός της εφημερίδας αυτής ήταν να εισαγάγει τους φεμινιστικούς προβληματισμούς του εξωτερικού στον ελληνικό χώρο. Έτσι, το 1911 μετά από πολλές προσπάθειες κατάφερε να ιδρύσει το Λύκειο των Ελληνίδων (Gaitanou, 2018).

Το έργο της Παρρέν έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον τομέα της μόρφωσης των γυναικών, καθώς μετά από δικά της διαβήματα η κυβέρνηση Δηλιγιάννη επέτρεψε τη φοίτηση των γυναικών στο Πανεπιστήμιο και το Πολυτεχνείο. Ο μεσοπολεμικός φεμινισμός αποτελεί την επόμενη φάση του φεμινισμού στην Ελλάδα. Οι γυναίκες που συμμετείχαν σε αυτή τη φάση του κινήματος προέρχονταν κυρίως από τα μεσοαστικά στρώματα και είχαν σαφή δυτικό προσανατολισμό. Αυτό το κίνημα όμως ήταν γεωγραφικά και ταξικά περιορισμένο, και δεν κατάφερε να αποκτήσει μαζικό χαρακτήρα (Gaitanou, 2018).

Στο τέλος της Κατοχής δημιουργήθηκαν πολλές μαζικές γυναικείες οργανώσεις, οι οποίες ασχολούνταν για πρώτη φορά με τις ανάγκες και τα προβλήματα των γυναικών. Μέχρι το τέλος του εμφυλίου, το 1949, οι οργανώσεις αυτές είχαν διαλυθεί, εκτός από λίγες συντηρητικές οργανώσεις όπως η ΧΕΝ. Η ΧΕΝ αποτελούσε ένα μαχητικό γυναικείο κίνημα, το οποίο εμφανίστηκε για δεύτερη φορά στα 1960 πριν το στρατιωτικό πραξικόπημα, ως κομμάτι της λαϊκής πάλης για την κοινωνική αλλαγή.

Μια από τις ομάδες που δημιουργήθηκαν εκείνη την περίοδο ήταν η Πανελλήνια Ένωση Γυναικών (ΠΕΓ), το 1964, με φοβερό δυναμισμό μέχρι να διαλυθεί από τη Δικτατορία των Συνταγματαρχών. Στη δικτατορία, διαλύθηκαν οι νέες οργανώσεις, με αποτέλεσμα πολλές φεμινίστριες να καταλήξουν κρατούμενες ή φυλακισμένες. Με την πτώση της Χούντας, το 1974, επανεμφανίστηκε το γυναικείο κίνημα. Μάλιστα η κίνηση αυτή συνδέθηκε με το ευρύτερο πεδίο των προοδευτικών πολιτικών (Stamiris, 1986).

Το δεύτερο κύμα φεμινισμού που αναδύθηκε στην Ελλάδα σε αυτή την περίοδο, όπου στα πλαίσια της πολιτικής κινητοποίησης για την εδραίωση της δημοκρατίας, είχε να αντιμετωπίσει μια πολιτική παράδοση χωρίς αυτόνομους φεμινιστικούς αγώνες. Παρότι οι φεμινίστριες του πρώτου κύματος του γυναικείου κινήματος εξέφραζαν τη γυναικεία ταυτότητα ως συνώνυμη της μητρότητας, οι φεμινίστριες του δεύτερου κύματος υποστήριζαν μέσα από τις δράσεις τους για (Simitis, 2002):

- την αυτονομία του ατόμου αντί των παραδοσιακών ρόλων,
- τη νομιμοποίηση των εκτρώσεων και της επαρκούς πληροφόρησης για την αντισύλληψη,
- το σχεδιασμό κοινωνικών προγραμμάτων για τη διεκδίκηση της γυναικείας αυτονομίας στην οικογένεια,
- τη μέριμνα (κοινωνική, κρατική) ενάντια στο σεξισμό και την περιθωριοποίηση βάσει φύλου,

αποτυπώνουν την ανεξάρτητη και αυτόνομη ταυτότητα του σύγχρονου γυναικείου κινήματος. Αυτός είναι και ο λόγος που το φεμινιστικό κίνημα απέκτησε ηγεμονική θέση στη δυτική Ευρώπη και επέφερε σημαντικές αλλαγές στον πολιτικό λόγο της εποχής στα τέλη του 1960.

Αμέσως μετά τη μετάβαση στο δημοκρατικό καθεστώς, οι Ελληνίδες φεμινίστριες προσπάθησαν να επηρεάσουν τις σχετικές με την ισότητα διατάξεις που είχαν προταθεί στο νέο σύνταγμα του 1975. Οι παρεκκλίσεις αυτές προστέθηκαν την τελευταία στιγμή, ως συμβιβασμός στη διαμάχη μεταξύ των φεμινιστριών και των μελών της συνταγματικής επιτροπής, με τις πρώτες να υποστηρίζουν την προσθήκη συγκεκριμένης ρήτρας ισότητας σχετικά με τα φύλα. Πάντως, οι στρατηγικές του

ελληνικού φεμινιστικού κινήματος δε συμπεριλάμβαναν νομική κινητοποίηση. Σε γενικές γραμμές, οι φεμινίστριες αντέδρασαν απέναντι στους νόμους για την ισότητα, αφού θεωρούσαν πως έθεταν σε κίνδυνο τον στόχο της ανατροπής των παραδοσιακών σχέσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Γι' αυτό αντέδρασαν με αιτήματα και επιδίωξαν νομικές μεταρρυθμίσεις για την ισότητα γυναικών και ανδρών μέσω της δικαστικής οδού. Αξίζει να σημειωθεί, πως όσες φεμινίστριες εγκατέλειψαν την ιδεολογική και οργανωτική τους αυτονομία επέλεξαν να ενσωματώσουν τους στόχους τους στις ευρύτερες πολιτικές πλατφόρμες στις οποίες εντάχθηκαν (Anagnostou, 2013).

Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, πολλά από τα αιτήματα του γυναικείου κινήματος ικανοποιήθηκαν και έγιναν διατάξεις της δημόσιας πολιτικής μέχρι τα μέσα του 1980. Όμως, η αποτελεσματικότητα του κινήματος σε σχέση με την επίτευξη πολλών από τους στόχους του επήλθε από τη δυναμική που χαρακτήριζε την πολιτική συμμετοχή των γυναικών στην Ελλάδα, γεγονός που ενθάρρυνε τη δημιουργία στενών δεσμών μεταξύ γυναικείων ομάδων και κομμάτων της αριστεράς τα οποία είχαν δημιουργηθεί (Simitis, 2002).

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970 είχαν δημιουργηθεί πολλές ακόμα μικρότερες ομάδες γυναικών που εκπροσωπούσαν έναν φιλελεύθερο φεμινισμό, όπως ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (ΣΔΓ). Ο ΣΔΓ δημιουργήθηκε το 1920 από την Αύρα Θεοδοροπούλου και ήταν συνδεδεμένος με τη Διεθνή Ένωση για τη Γυναικεία Ψήφο (International Woman Suffrage Alliance – IWSA). Ο ΣΔΓ παρέμεινε ενεργός παρά την απαγόρευσή του κατά τη διάρκεια των δύο δικτατοριών, και επαναδραστηριοποιήθηκε το 1964 και το 1974. Αυτές οι φιλελεύθερες φεμινιστικές ομάδες προωθούσαν προοδευτικές πολιτικές για τις γυναίκες και μάχονταν για την πλήρη ένταξη των γυναικών στην κοινωνία με όρους νομικής ισότητας με τους άνδρες. Οι ομάδες αυτές δεν κατάφεραν να αποκτήσουν ενεργή κοινωνική βάση ή να γίνουν μία μεγάλη οργάνωση, περιορίζοντας τη δράση τους σε ομάδες πίεσης προς την πολιτική ελίτ, με έμφαση στο εδραιωμένο πολιτικό σύστημα και στις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, ενώ επίσης συμμετείχαν σε συντονισμένες φεμινιστικές δράσεις (de Haan et al., 2006).

Παρότι η κάθε γυναικεία ομάδα και οργάνωση είχε τη δική της στοχοθεσία, την οποία ακολουθούσε με τον τρόπο που επέλεγε, υπήρχαν αρκετά ζητήματα τα οποία συσπείρωναν πολλές από αυτές σε κοινό αγώνα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, υπήρχε σύμπραξη οργανώσεων, ομάδων και γυναικών σε διάφορες μορφές κινητοποίησης, και

ενίοτε δημιουργούνταν επιτροπές αγώνα που συντόνιζαν τις εκάστοτε δράσεις (Βουλγαράκη, 2020).

Κεφάλαιο 3^ο

Το κίνημα MeToo

3.1 Εισαγωγή

Το κίνημα MeToo γεννήθηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ακολούθως απασχόλησε και τα παραδοσιακά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ). Αυτό συμβαίνει σε μια περίοδο που ο φεμινισμός είναι ένα μωδάτο και μοντέρνο θέμα για τα ΜΜΕ, που έχει θέση στη δημόσια ατζέντα, αλλά αμφισβητείται ο ρόλος που εξυπηρετεί την ουσιαστική ανάπτυξη του κοινωνικού κινήματος, η δημοσιότητα του θέματος. Η κάλυψη του MeToo φαίνεται να έχει παρόμοια πορεία. Το παράδειγμα του βρετανικού τύπου αποδεικνύει ότι τα ΜΜΕ ναι μεν βοήθησαν να πολλαπλασιαστεί η δημοσιότητα για το κίνημα MeToo, αλλά αυτή ακολούθησε και ενίσχυσε ήδη γνωστές τάσεις (Κωνσταντίνου, 2021).

Μια άλλη πτυχή που προκύπτει από τις έρευνες γύρω από το MeToo, αφορά το πλαίσιο που δημιουργούν τα ΜΜΕ για τις γυναίκες, και πιο συγκεκριμένα τις γυναίκες-διασημότητες, που έχουν καταγγείλει σεξουαλική προσβολή, βία ή παρενόχληση. Οι Starkey, Koerber, Sternadori & Pitchford (2019), επιβεβαίωσαν τα ήδη υπάρχοντα ευρήματα που θέλουν τα πλαίσια αυτά να προκύπτουν από τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς κανόνες της κάθε χώρας (Κωνσταντίνου, 2021).

Το MeToo έκανε την εμφάνιση του στην Ελλάδα σχεδόν 4 χρόνια μετά το tweet της Alyssa Milano, το 2013, που ήταν η αφορμή για τη δημιουργία του κινήματος. Οι καταγγελίες που είδαν το φως της δημοσιότητας, προέρχονταν, στην πλειοψηφία τους από γυναίκες-διασημότητες (Κωνσταντίνου, 2021).

3.2 Ιστορική εξέλιξη του κινήματος Metoo

Το κίνημα MeToo ξεκίνησε το 2006 με θεμελιώτρια την αφροαμερικανή ακτιβίστρια Tarana Burke (Worthen, 2021), η οποία προσπάθησε να ενθαρρύνει και άλλες γυναίκες ιδίως αφροαμερικανικής καταγωγής να μιλήσουν ανοιχτά για την κακοποίηση κάθε μορφής που έχουν υποστεί και φοβούνται να εκφράσουν, και να διεκδικήσουν κάθε νομικό δικαίωμα απέναντι στους θύτες τους. Έκτοτε αναπτύχθηκε ώστε να συμπεριλάβει την υποστήριξη και άλλων ενηλίκων γυναικών, αλλά και ανδρών, και να τους βοηθήσει να καταλάβουν ότι πρόκειται για έναν κοινοτικό αγώνα ενάντια στην σεξουαλική βία.

Η αρχική ονομασία του κινήματος, το 2006, ήταν «Just be Inc» και επικεντρωνόταν στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης σε γυναίκες νεαρής ηλικίας και ως επί το πλείστον στο στάδιο της εφηβείας (Nicolau, 2019). Σιγά-σιγά όμως αντιμετώπιζαν αριθμό κοριτσιών που αποκάλυπταν περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης στις οποίες μερικές φορές δεν ήξεραν καν πως είναι οι ίδιες θύματα. Αυτό προβλημάτισε και κινητοποίησε την Tarana και την οδήγησε αμέσως μετά στη δημιουργία μιας σελίδας στον ιστότοπο «MySpace» (Ohlheiser, 2017) στην οποία οι γυναίκες θα παρέθεταν η κάθε μία τη δική της εμπειρία. Η εξέλιξη και η διάδοση της πρωτοβουλίας αυτής ήταν απροσδόκητη, καθώς σε μόλις μια εβδομάδα η σελίδα διαδόθηκε ευρέως στην πλατφόρμα, αφού οι διαχειριστές λάμβαναν συνεχώς απαντήσεις από γυναίκες που όχι μόνο την ευχαριστούσαν για αυτή την πρωτοβουλία, αλλά και ρωτούσαν πως θα μπορούσαν να συμμετέχουν και οι ίδιες σε αυτή την εκστρατεία. Πολύ γρήγορα η Tarana αναδείχθηκε η θεμελιώτρια αυτού του κινήματος και το προέβαλε μέσα από ακόμα μεγαλύτερες πλατφόρμες.

Το 2017 το κίνημα επανεμφανίστηκε στην κοινωνική ζωή των Ηνωμένων Πολιτειών μετά από τη δημοσιοποίηση σειράς καταγγελιών σεξουαλικής κακοποίησης που αφορούσαν πασίγνωστο Αμερικάνο παραγωγό ταινιών του Hollywood, και με την μορφή hash tag #metoo, αυτή την φορά με τη βοήθεια των κοινωνικών δικτύων, απέκτησε διεθνή εμβέλεια, καθώς το κίνημα εξαπλώθηκε σε περισσότερες από 85 χώρες ανά τον πλανήτη όπως την Σουηδία, την Αίγυπτο, την Νότια Κορέα, την Σενεγάλη, την Γαλλία κλπ. Μέσα από αυτό αρκετές γυναίκες πήραν την πρωτοβουλία να μιλήσουν δημόσια για κάθε μορφή κακοποίησης που υπέστησαν (Wünsch, 2018).

Η Γαλλία με το #PasMoi (Donadio, 2018), το Ισραήλ με το #UsToo, η Ισπανία και το Μεξικό με το #yoTambien, η Ιταλία με το #quellavoltache, η Σενεγάλη με το #Nopriwouma (Mackintosh, 2018) συνέβαλαν στην παγκόσμια εξάπλωση του κινήματος σε όλες τις ηπείρους, προσδίδοντας ταυτόχρονα σάρκα στα όνειρα της

Tarana για ένα κίνημα παγκόσμιου βεληνεκούς μέσω του οποίου πολλές γυναίκες σε όλο τον πλανήτη θα μιλούσαν ανοιχτά για την κακοποίησή τους. Συνέτεινε επομένως στην ψυχολογική ενδυνάμωση των θυμάτων που για πολλά χρόνια κρατούσαν βαθιά μέσα τους τις δραματικές εμπειρίες της κακοποίησής τους και φοβόντουσαν να μιλήσουν δημόσια και να στοχοποιήσουν τον θύτη. Παράλληλα καθώς μοιράζεται κάποιος μία τέτοια εμπειρία δημόσια, έχει και μεγαλύτερες πιθανότητες να βρει ανταποκριτές και υποστηρικτές, αλλά και την επιβεβαίωση ότι έπραξε σωστά. Επιπλέον, όπως πολλά θύματα που κατήγγειλαν την κακοποίηση ή παρενόχληση που υπέστησαν, πήραν δύναμη από την ιδέα ότι με την δημόσια αναφορά του περιστατικού, θα προστάτευαν άλλα άτομα που μπορεί να κινδύνευαν ή θα παρακινούσαν ανθρώπους που ζούνε με αυτό το βάρος να το καταγγείλουν.

Από την άλλη πλευρά παρά το γεγονός ότι εν πολλοίς στην Αμερική πιστεύουν ότι ο αντίκτυπος του κινήματος θα οδηγήσει τους θύτες να λογοδοτήσουν για τις αποτρόπαιες πράξεις τους, φαίνεται ότι εξακολουθούν να υπάρχουν μεικτές απόψεις ως προς το εάν η παρενόχληση εξακολουθεί να αποτελεί ένα μείζον σημαντικό πρόβλημα στον χώρο της εργασίας, τι μπορεί να οριστεί ως σεξουαλική κακοποίηση και επίθεση, και εάν το κίνημα του MeToo μπορεί να φτάσει μακριά. Σύμφωνα με μια μελέτη της Gallup του 2019, το 70% των γυναικών στις ΗΠΑ θεώρησαν ότι η παρενόχληση στο χώρο εργασίας ήταν «μείζον πρόβλημα», ενώ αντίστοιχα μόνο το 53% των ανδρών στις ΗΠΑ θεώρησαν ότι αποτελεί σημαντικό πρόβλημα (Hoff, 2020). Και τα δύο αυτά ποσοστά μειώθηκαν από μια αντίστοιχη έρευνα του 2017 όπου το ποσοστό του δείγματος έδειχνε 73% στις γυναίκες και 66% στους άνδρες. Οι συντάκτες της έκθεσης δεν επισήμαναν τον λόγο που μπορεί να μεταβλήθηκαν τα ποσοστά, ωστόσο η Gallup έγραψε ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε μετά την δημοσιοποίηση του New York Times σχετικά με τους ισχυρισμούς σεξουαλικής κακοποίησης εναντίον του Αμερικανού κινηματογραφικού παραγωγού Weinstein και την αναβίωση του κινήματος στην κοινωνική πραγματικότητα.

Επιπλέον σχετική έρευνα διεξήχθη από το MTV τον Δεκέμβριο του 2017 λαμβάνοντας δείγμα από 1.500 νεαρής ηλικίας άτομα από 18 έως 25 ετών για να διερευνήσουν την επίδραση του κινήματος metoo (Bhattacharyya, 2018). Σχεδόν το 40% των νεαρών ανδρών απάντησε ότι το metoo έχει αλλάξει τον τρόπο που αλληλεπιδρούν στις σχέσεις τους ή στις δυνατότητες απόκτησης μίας σχέσης. Από την άλλη πλευρά το 25% των νεαρών γυναικών απάντησαν ότι από την στιγμή της εμφάνισης του κινήματος έχουν παρατηρήσει αξιοσημείωτες αλλαγές στην

συμπεριφορά των ανδρών (Bhattacharyya, 2018), ωστόσο απαιτείται πιο εις βάθος έρευνα για να αποτυπωθεί ένα πραγματικό ποσοστό σύγκρισης.

3.3 Το ελληνικό Metoo

Η διεθνής εμβέλεια του κινήματος δεν άργησε να επηρεάσει και την Ελλάδα καθώς από τον Ιανουάριο του 2021 με την καταγγελία της αθλήτριας ιστιοπλοΐας Σ.Μ. για τη σεξουαλική παρενόχληση που υπέστη στο παρελθόν από τον προπονητή της, ξεκίνησε ένα «τσουνάμι» καταγγελιών αρχής γενομένης από τον χώρο της ιστιοπλοΐας με την καταγγελία μιας 21χρονης αθλήτριας, η οποία αποκάλυψε ανώνυμα ότι είχε κακοποιηθεί στα 11 της χρόνια επίσης από τον προπονητή της. Οι καταγγελίες αυτές επιβεβαιώθηκαν και από διεθνή ιστιοπλόο, ο οποίος με τη σειρά του ανέφερε πως έχει δεχθεί επανειλημμένως απειλές για την ζωή του, ώστε να μην μιλήσει με αποδεικτικά στοιχεία για αντίστοιχες περιπτώσεις έμφυλης κακοποίησης που συνέβησαν στον χώρο της ιστιοπλοΐας.

Το κύμα αποκαλύψεων όμως επεκτάθηκε και σε άλλους χώρους πέραν του αθλητικού. Αρκετοί καλλιτέχνες ξεκίνησαν να ξετυλίγουν στο φως δημόσια τις δικές τους δραματικές εμπειρίες, σπάζοντας με αυτό τον τρόπο μια σιωπή πολλών χρόνων, κάνοντας λόγο πολλές φορές για άτομα τα οποία είχαν μέχρι τότε υιοθετήσει το προφίλ του «καλού και συνετού οικογενειάρχη», αλλά και του «σωστού και σοβαρού επαγγελματία». Στην συνέχεια ακολούθησαν οι αποκαλύψεις διάσημων γυναικών από το χώρο του θεάτρου, όπου κατήγγειλαν δημόσια την κακοποιητική συμπεριφορά του εργοδότη τους στην εργασία, συνόδευσε ένα κύμα επιδοκιμασίας και συμπαράστασης στα κοινωνικά δίκτυα και τα ΜΜΕ, λαμβάνοντας μέσα σε έναν μήνα τεράστιες διαστάσεις. Η δημοσιοποίηση των υποθέσεων αυτών ήταν ένας αποτελεσματικός τρόπος ενθάρρυνσης και άλλων θυμάτων. Η συμπαράσταση για το θάρρος τους ήταν τόσο μεγάλη από τους συνανθρώπους, κάτι που έδωσε την δύναμη σε πολλά θύματα - γυναίκες και άντρες- να ακολουθήσουν και να αναφέρουν δημόσια την παρενόχληση ή κακοποίησή τους. Έγιναν γνωστές πράξεις έμφυλης προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας προς τα θύματα – γυναίκες και άνδρες - από σκηνοθέτες και παραγωγούς με αντάλλαγμα έναν ρόλο, καθώς και περιπτώσεις επαναλαμβανόμενης εργασιακής

βίας στα πλαίσια άσκησης εξουσίας και συμμόρφωσης των ηθοποιών στις απαιτήσεις του παραγωγού.

Όλα όσα αποκαλύφθηκαν συγκλόνισαν την κοινή γνώμη και αποτέλεσαν κινητήριο δύναμη για πολλούς ανθρώπους να μιλήσουν για κάθε μορφή κακοποίησης που υπέστησαν είτε σεξουαλική, είτε λεκτική, είτε σωματική στον χώρο της εργασίας τους και την κοινωνική της ζωή. Το πιο σημαντικό ήταν ότι ξεκίνησε μια προσπάθεια ώστε να γίνει κατανοητή στην συνείδηση των ανθρώπων η έννοια της έμφυλης βίας, καθώς και η αναγκαιότητα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία, μια σημαντική επίσης παράμετρος, ώστε να διαμορφωθεί μια νέα σεξουαλική κουλτούρα ανάμεσα στα δύο φύλα.

3.4 Ενδεικτικές συμπεριφορές βίας

Υπάρχουν πολλές συμπεριφορές που σχετίζονται με την έμφυλη βία, από τον προφορικό λόγο έως της άσκησης ωμής βίας από έναν άνδρα σε μια γυναίκα ή έναν άλλο άνδρα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου. Το κίνημα *metoo* παρουσίασε πολλές από αυτές. Αναλυτικότερα, οι συμπεριφορές αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν ψυχολογική βία και λεκτικές επιθέσεις επί σκηνής. Σχετικές μαρτυρίες αναφέρουν: *«Συνάντησα μια απίστευτης έντασης ψυχολογική και λεκτική βία εντός και εκτός σκηνής, με εξάρσεις, περιστατικά θυμού, απαξίωσης, ειρωνείας σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς...Όταν πήγα να τον ρωτήσω γιατί δεν το λέει αυτός ως επικεφαλής, με έβρισε, με κλώτσησε»* (Κλεάνθους, 2021).

Άλλες συμπεριφορές σχετίζονται κυρίως με πράξεις επίδειξης δύναμης και εξουσίας, αλλά και προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας του θύματος. Στις πράξεις αυτές, σχετικές μαρτυρίες αναφέρουν: *«Έδειχνε μια ιδιαίτερη συμπάθεια προς το πρόσωπο μου. Φάνηκε να είναι ιδιαίτερα φιλικός, όμως, στην πορεία οδηγήθηκε σε παρενοχλητικές πράξεις. Με καλούσε στο τηλέφωνο για να αυτοϊκανοποιείται στην άλλη άκρη της γραμμής, ενώ, με ρωτούσε επίμονα και χωρίς ίχνος ηθικού φραγμού πότε θα του κάτσω»* (Κόκκαλη, 2021).

«Ξεκίνησε να μου στέλνει μηνύματα και επέμενε να του δώσω βιογραφικό μου. Χάρηκα, κολακεύτηκα, αγχώθηκα πήρα ταξί και πήγα! Δώσαμε ραντεβού σε πολύ κεντρικό καφέ... Προσφέρθηκε να με γυρίσει στο σπίτι με το αυτοκίνητό του..μπήκε σε δρόμους του παλαιού Ψυχικού που οδηγούν σε αδιέξοδο. Πάτησε το κεντρικό κλείδωμα και άρχισε να απλώνει το χέρι του πάνω μου.. Άνοιξε το παντελόνι και άρχισε να αυνανίζεται... Μετά από λίγα λεπτά και αφού είχε δίπλα του ένα αγρίμι ,άνοιξε την πόρτα και με πέταξε έξω απ' το αυτοκίνητο -Άντε γαμ...!.. που θες και ρόλο!- Πρόλαβα να πάρω το βιογραφικό μου, πατημένο και σκισμένο, απ' το πατάκι του συνοδηγού, ενώ, μου έκλεινε θυμωμένος την πόρτα. Γύρισα με τα πόδια από χωματόδρομο, με το φορεματάκι που ποτέ δεν ξαναφόρεσα από τότε, μέσα στη ζέστη, με γόνατα ματωμένα, κρατώντας το βιογραφικό μου στο χέρι. Με είχε προσβάλει ως γυναίκα ,ως ηθοποιό και ως άνθρωπο» (Κόκκαλη, 2021).

Όμως, πέραν αυτών των μορφών βίας υπάρχουν κακοποιητικές συμπεριφορές που δημιουργούν ψυχικά τραύματα, κυρίως διότι έκαναν την εμφάνιση τους σε μικρές ηλικίες. Συγκεκριμένα, τα θύματα κάνουν αναφορές για αδυναμία διαχείρισης της κατάστασης λόγω του αυξημένου φόβου που δημιουργεί η εξουσία του θύτη (Κλεάνθους, 2021). Σχετικές μαρτυρίες αναφέρουν: «Έχοντας βιώσει προσωπικά σεξουαλική αποπλάνηση ... κατανοώ πόσες διαφορετικές συνέπειες θα είχαν τα άτομα αν είχα μιλήσει και πόσο λιγότερα ενοχικά συναισθήματα θα είχα βιώσει» (Τσιβόλα, 2021).

«Με ρώτησε τι εμπειρίες έχω, αν έχω κάνει σεξ, αν έχω κάνει στοματικό έρωτα. Εγώ ήμουν τότε 19 ετών και μου ήταν πολύ δύσκολο να μιλήσω για τη σεξουαλική μου ζωή» (Κλεάνθους, 2021). «Καθόμασταν δίπλα – δίπλα στον καναπέ. Με προσέγγισε. Εγώ ήμουν ταραγμένος και ξαφνικά με φίλησε. Εκεί έτρεμα. Είχα σοκαριστεί, ήμουν 15 χρονών. Είχα πάει για να συζητήσω για το θέατρο και αιφνιδιάστηκα. Είχα παγώσει. Αλλά μέσα μου ένιωθα και έναν ενθουσιασμό. [.....]. Την τρίτη φορά που βρεθήκαμε δέχθηκα τη σωματική και σεξουαλική κακοποίηση από εκείνον. Εγώ δεν μπορούσα να αντιδράσω, απλά ακολουθούσα» (Κόκκαλη, 2021).

3.5 Μέτρα και δράσεις για την καταπολέμηση της βίας

Τα θύματα βίας που παρουσιάζονται από το κίνημα metoo δύναται να επωφεληθούν των μέτρων και των υπηρεσιών που παρέχονται στους ευάλωτους πληθυσμούς που αντιμετωπίζουν όμοια ζητήματα. Μερικά μέτρα και δράσεις για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας ανά τα χρόνια είναι η γραμμή άμεσης δράσης και επέμβασης με σκοπό τη βοήθεια σε γυναίκες που δέχονται βία. Η τηλεφωνική γραμμή SOS παρέχει ψυχολογική και νόμιμη υποστήριξη. Τυπώθηκαν φυλλάδια για να ενημερώσουν τις γυναίκες σχετικά με τις υπηρεσίες που μπορούν να απευθυνθούν, όσο και στους εμπλεκόμενους επαγγελματίες (κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους), ώστε να γνωρίζουν το τρόπο που πρέπει να αντιμετωπίσουν τα περιστατικά.

Παράλληλα, δημιουργήθηκαν διάφορα σεμινάρια, επιμορφώσεις και δράσεις ευαισθητοποίησης για αστυνομικούς σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ενώ, στις αστυνομικές σχολές προστέθηκαν θεματικές ενότητες όπως η ενδοοικογενειακή βία και η εμπορία γυναικών. Οι ίδιες θεματικές προσφέρθηκαν και σε επιμορφωτικά σεμινάρια και στους υπόλοιπους αστυνομικούς που δεν βρίσκονταν σε σχολές. Διεξήχθησαν επίσης ειδικά σεμινάρια εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των επαγγελματιών των Κέντρων Υποδοχής Κακοποιημένων Γυναικών, της Τηλεφωνικής Γραμμής SOS και των Μονάδων Παρέμβασης Κοινωνικού Αποκλεισμού (Τσιβόλα, 2021).

Επιπλέον, σε δεκατρείς Περιφέρειες της χώρας δημιουργήθηκαν κέντρα με σκοπό τη στήριξη των γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας και κακοποίησης. Όλα τα προγράμματα γυναικείων οργανώσεων που χρηματοδότησε η Γενική Γραμματεία Ισότητας στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας «ΔΑΦΝΗ» περιλαμβάνουν δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής εκστρατείας για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με τη βία που ασκείται κατά των γυναικών (1999-2000) πραγματοποιήθηκαν τρία προγράμματα:

- Το Κέντρο Ερευνών για θέματα Ισότητας, φορέας εποπτευόμενος από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, υλοποίησε Πανελλήνια ενημερωτική καμπάνια για τη βία μέσα στην οικογένεια. Είχε τίτλο «Ανοχή Μηδέν». Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Γενική Γραμματεία Ισότητας.

- Το Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού υλοποίησε Περιφερειακό πρόγραμμα με τίτλο: «Ενημερωτική εκστρατεία στη περιοχή της Ηπείρου για τη βία εναντίον των γυναικών».
- Το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης σε συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηρακλείου υλοποίησαν περιφερειακό πρόγραμμα με τίτλο «Ευαισθητοποίηση εναντίον της βίας που ασκείται στις γυναίκες».

3.6 Κοινωνική εργασία και MeToo

Το 'MeToo' εντάσσεται στο πλαίσιο των κινημάτων διότι αποτελεί ένα κοινό, συλλογικό δίκτυο ατόμων και ομάδων το οποίο μέσα από τις διαρκείς εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, εμπλέκεται σε πολιτιστικές συγκρούσεις, βάσει κοινών συλλογικών ταυτοτήτων, και με απώτερο σκοπό να επιφέρει ριζικές αλλαγές στην κοινωνική δομή και στην επίτευξη ενός κοινωνικού στόχου.

Έρευνα για το κίνημα #metoo στο twitter, η οποία διερευνούσε την ποιότητα του κοινού που προωθεί το κίνημα, στηρίχτηκε σε 200 opinion leaders με την έννοια των ατόμων που επηρεάζουν την κοινή γνώμη λόγω της κοινωνικής τους θέσης. Οι χρήστες αυτοί αφορούν άτομα με υψηλή κοινωνική θέση που γίνονται παρακινητές και φαίνεται πως επηρεάζουν αισθητά τη γνώμη των ατόμων με χαμηλότερο κοινωνικό status, αφού μεταφέρουν την πληροφορία (retweet) ευαισθητοποιώντας τα με την κατάλληλη γλώσσα. Παράλληλα, έρευνα για την επικριτική στάση της πατριαρχικής κοινωνίας έδειξε πως οι επικριτές (μεταξύ των οποίων και νέοι) στηρίζουν ότι το κίνημα χρησιμοποιεί αθέμιτα μέσα, χωρίς να ακολουθεί τις δέουσες διαδικασίες για να διασφαλίζεται η νομιμότητα και να αποδίδεται η πρέπουσα δικαιοσύνη. Βέβαια, οι ίδιοι παραβλέπουν τις απαιτήσεις των δεουσών διαδικασιών, αφού δεν εφαρμόζονται θεμελιώδεις αρχές για τη συνένωση ανδρών-γυναικών (Shalu, 2018).

Πρόκειται επομένως για ένα θέμα που είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις πτυχές της κοινωνικής εργασίας, εφόσον το επίκεντρο του ενδιαφέροντος του κινήματος αυτού είναι η ενδυνάμωση των θυμάτων κακοποίησης οποιασδήποτε μορφής βίας. Ο κοινωνικός λειτουργός στην διαπροσωπική επαφή με τα θύματα έχει ως κύριο μέλημα

μέσα από την συνεργασία και την συζήτηση να εντοπίσει τις δυσλειτουργικές σκέψεις του θύματος που το κρατούν μακριά από την προσπάθεια αλλαγής αυτής της κατάστασης και μέσω της ψυχολογικής ενδυνάμωσης να υποκινήσει το θύμα να μιλήσει ανοιχτά για την δυσάρεστη εμπειρία του. Επίσης στόχος του κινήματος αυτού είναι η ευαισθητοποίηση των ανθρώπων σε θέματα που αφορούν την σεξουαλική παρενόχληση και την παρενόχληση στο χώρο εργασίας και εν τέλει η κοινωνική αλλαγή.

Κεφάλαιο 4°

Μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας

4.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθούν οι απόψεις και οι αντιλήψεις των νεαρών ενηλίκων από 18 έως 30 ετών για το κίνημα MeToo, τις θέσεις που προσβέυει το κίνημα, τις μεθόδους που χρησιμοποιεί, την αποτελεσματικότητά αλλά και την επίδραση του στις αντιλήψεις των ίδιων και των ανθρώπων γενικά. Επίσης, πρόκειται να διερευνηθούν οι πιθανές διαφοροποιήσεις στις αντιλήψεις ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά τους όπως το φύλο ή το εκπαιδευτικό επίπεδο, αλλά και τις αντιλήψεις τους για την ισότητα των φύλων.

Τα ερευνητικά ερωτήματα πάνω στα οποία στηρίχθηκε η εργασία προκειμένου να υλοποιηθεί ο σκοπός της είναι τα εξής:

1. Γνώριζαν οι περισσότεροι νέοι, την ύπαρξη του κινήματος του metoo και τους στόχους του. Αν ναι , πότε και με ποιον τρόπο έμαθαν για την ύπαρξη του;
2. Συμφωνούν με τις μεθόδους που χρησιμοποιεί και σε ποιο βαθμό;
3. Έχει σχέση η εκπαίδευση κάποιου, στο αν συμφωνεί , στις θέσεις και τις απόψεις του metoo.
4. Έχει σχέση το φύλο του ατόμου , στο αν συμφωνεί , στις θέσεις και στις απόψεις του metoo.
5. Πως συνδέονται οι απόψεις τους με δικές τους εμπειρίες σεξουαλικής παρενόχλησης ή κακοποίησης στο φιλικό και εργασιακό περιβάλλον; (είχαν ανάλογες εμπειρίες και πως τις αντιμετώπισαν);

6. Ποιες είναι οι διαφοροποιήσεις των απόψεων των φύλων για θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης;

4.2 Πληθυσμός της έρευνας, δειγματοληψία και τελικό δείγμα

Πληθυσμός της παρούσας μελέτης αποτέλεσαν όλοι οι ενήλικες της Ελληνικής επικράτειας, ανεξάρτητα από το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, την οικογενειακή ή την επαγγελματική κατάστασή τους. Μοναδικό κριτήριο επιλογής του πληθυσμού αποτέλεσε η ηλικία, αφού η ηλικίες των νεαρών ενηλίκων (ανδρών και γυναικών) κυμαίνεται μεταξύ 18 και 30 ετών.

Ως μέθοδος επιλογής δείγματος επιλέχθηκε η σκόπιμη μη τυχαία δειγματοληψία, με στόχο την απρόσκοπτη διεξαγωγή της έρευνας. Αναλυτικότερα, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της χιονοστιβάδας, αφού στηρίζεται στη δικτύωση και την αξιοποίηση των κοινωνικών δικτύων της ομάδας έρευνας. Η ομάδα έρευνας προκειμένου να διασφαλίσει μια πλήρη εικόνα απευθύνθηκε στο γενικό πληθυσμό που πληρούσε το κριτήριο της ηλικίας (18 έως 30 ετών), το οποίο αποτέλεσε και το μοναδικό κριτήριο συμμετοχής στην παρούσα μελέτη. Έτσι, η έρευνα βασίστηκε στην διανομή των ερωτηματολογίων σε εκείνους και εκείνες που πληρούσαν το κριτήριο αυτό και επιθυμούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο.

Από το σύνολο του παραπάνω πληθυσμού, διαμορφώθηκε το δείγμα της παρούσας έρευνας. Τα απαντημένα ερωτηματολόγια ανέρχονται συνολικά σε 280, χωρίς να υπάρχουν αποκλίσεις ως προς την ορθότητα συμπλήρωσης τους από τους συμμετέχοντες.

4.3 Είδος έρευνας

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της ποσοτικής έρευνας. Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου έγινε καθώς διερευνώνται οι απόψεις των νεαρών ενηλίκων γύρω από το κίνημα MeToo, κάτι που απαιτούσε τη συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ερωτηματολογίων.

Επιπλέον, η ποσοτική έρευνα δίδει την ευελιξία στην ομάδα έρευνας είτε να προβεί σε ερευνητικές υποθέσεις ή να θέσει ερευνητικά ερωτήματα, προκειμένου να διερευνήσει επαρκώς το θέμα της. Η διερεύνηση αυτή έγινε με τη χρήση του ερωτηματολογίου, καθώς θεωρείται το σημαντικότερο μέσο συγκέντρωσης ποσοτικών στοιχείων (Κυριαζή, 2011).

4.4 Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων: Το ερωτηματολόγιο

Η συλλογή των δεδομένων αξιολόγησης μπορεί να γίνει με διάφορα μέσα ή τρόπους. Στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, με επιλεγμένες ερωτήσεις, οι οποίες σχετίζονται με το σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας. Το συγκεκριμένο μέσο επιλέχθηκε γιατί μπορεί να επιδοθεί σε μεγάλο αριθμό ατόμων, ο χρόνος που απαιτείται για να απαντηθεί είναι λιγότερος και τα στοιχεία του μπορούν εύκολα να κωδικοποιηθούν και να αναλυθούν (Μακράκης, 1998,1999). Για το σχεδιασμό του, η ομάδα έρευνας βασίστηκε σε μελέτες γύρω από το meToo, όπως αυτή των Καραγιάννη & Παναγιώτου (2021), των Stone & Vogelstein (2019), του Gordon (2020) και του Hoff (2020), ενώ, χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις και από την ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου GEAR, για την ισότητα των φύλων, των Τσιριγώτη, Πετρούλακη & Ντιναπόγιας (2011).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερις άξονες, με στόχο τη διερεύνηση των παραπάνω ερευνητικών ερωτημάτων. Ο πρώτος άξονας (ερωτήσεις 1-7) αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος μας. Τέτοιου είδους χαρακτηριστικά είναι το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, ο αριθμός των παιδιών και η επαγγελματική κατάσταση και το μορφωτικό επίπεδο. Ο δεύτερος, άξονας (ερωτήσεις 8-10) αφορά ζητήματα γύρω από την ισότητα των δύο φύλων. Ο τρίτος άξονας (ερωτήσεις 11-16) διερευνά τις γνώσεις και τις απόψεις των ερωτώμενων γύρω από το

κίνημα μεΤοο. Τέλος, ο τέταρτος άξονας (ερωτήσεις 17-19) διερευνά την ύπαρξη ή μη εμπειριών από καταστάσεις κακοποίησης.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει ως επί το πλείστο ερωτήσεις κλειστού τύπου, όπου οι ερωτώμενοι καλούνται να επιλέξουν την απάντηση που τους αντιπροσωπεύει από μια λίστα εναλλακτικών απαντήσεων. Εξάιρεση σε αυτές αποτελούν η ερώτηση 19, όπου οι ερωτώμενοι συμπληρώνουν ελεύθερα την απάντηση τους, η ερώτηση 2 για την «Ηλικία», η ερώτηση 5 για τα «Πόσα παιδιά» και οι ερωτήσεις 13, 17 και 18, όπου υπάρχει η επιλογή «Άλλο», σε περίπτωση που καμία από τις προηγούμενες προτάσεις δεν τον καλύπτει. Αναλυτικότερα, για τις ερωτήσεις 1, 3, 4, 6, 7 και 13 χρησιμοποιήθηκε η ονομαστική κλίμακα, ενώ, στις υπόλοιπες ερωτήσεις (8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16) αξιοποιήθηκαν τακτικές κλίμακες διαβάθμισης των απαντήσεων, από το πολύ αρνητικό ως το πολύ θετικό. Οι κλίμακες Likert που χρησιμοποιήθηκαν («Συμφωνώ απόλυτα, Συμφωνώ, Δεν είμαι σίγουρος/η, Διαφωνώ, Διαφωνώ απόλυτα», «Καθόλου, Ελάχιστα, Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ» και «Καθόλου, Ελάχιστο, Μέτριο, Μεγάλο, Πολύ μεγάλο») βοηθούν στην ιεράρχηση της στάσης των ερωτώμενων απέναντι στην ισότητα και το κίνημα μεΤοο (Μακράκης, 1998, 1999).

Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιήθηκε στο ερωτηματολόγιο ήταν απλό, ώστε να γίνεται κατανοητό από όλα τα υποκείμενα της έρευνας. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίστηκε η δυνατότητα των υποκειμένων να απαντήσουν εύκολα και γρήγορα το ερωτηματολόγιο, ελαχιστοποιώντας το ενδεχόμενο των αναπάντητων ερωτήσεων και βοηθώντας στην κωδικοποίηση και επεξεργασία των δεδομένων.

4.4.1 Εγκυρότητα και αξιοπιστία

Για να θεωρηθεί ως επιτυχημένη, μια έρευνα, θα πρέπει το ερωτηματολόγιο της να χαρακτηρίζεται από εγκυρότητα και αξιοπιστία. Η εγκυρότητα αναφέρεται στο βαθμό που το ερωτηματολόγιο εξετάζει επαρκώς το θέμα το οποίο διαπραγματεύεται (Σωτηρούδας, 2011), δηλαδή, κατά πόσο το περιεχόμενο των ερωτήσεων εξετάζει το

σκοπό της έρευνας (Anastasi & Urbina, 1997). Αντίστοιχα, η αξιοπιστία αναφέρεται στη σταθερότητα των αποτελεσμάτων σε περιπτώσεις επανεξέτασης, χρησιμοποιώντας το ίδιο ερωτηματολόγιο, κάτω από παρόμοιες συνθήκες (Σωτηρούδας, 2011).

Στην παρούσα έρευνα, η επιβλέπουσα καθηγήτρια προέβη σε εκτεταμένο έλεγχο εγκυρότητας και αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου, κάνοντας τις απαιτούμενες διορθώσεις. Παράλληλα, η διάθεση και η πρόθεση της ομάδας έρευνας να βοηθήσει τους ερωτώμενους, μέσω μηνυμάτων για διευκρινήσεις, αυξάνει το ποσοστό της αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων της έρευνας.

4.5 Διαδικασία συλλογής των δεδομένων

Σημειώνεται πως, για την αποφυγή της διάδοσης του ιού Covid-19, ο διαμοιρασμός του ερωτηματολογίου έγινε μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας Google Forms. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στην πλατφόρμα του Google Forms και στάλθηκε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media). Κάθε ερωτηματολόγιο συνοδευόταν από μία ενημερωτική επιστολή, η οποία έδινε πληροφορίες στο υποκείμενο για το αντικείμενο και το σκοπό της έρευνας. Επίσης, ενημέρωνε, ότι η συμπλήρωση του είναι προαιρετική και ανώνυμη, καθώς και ότι τα στοιχεία θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για το σκοπό της έρευνας. Επιπρόσθετα, στο μήνυμα που λάμβαναν οι ερωτώμενοι, πληροφορούνταν ότι μπορούσαν να αποστείλουν ερωτήσεις, σε περίπτωση που χρειάζονταν διευκρινήσεις.

4.6 Περιορισμοί της έρευνας

Σε πολλές έρευνες είναι πιθανό να προκύψουν ορισμένοι περιορισμοί. Ορισμένοι από τους περιορισμούς της παρούσας έρευνας φαίνεται να αφορούν την κατανόηση των ερωτημάτων, το μέγεθος και την προέλευση του δείγματος. Έτσι, λοιπόν, σε σχέση με

τον πρώτο περιορισμό για τη δυσκολία που αντιμετώπισαν τα υποκείμενα της έρευνας ως προς την κατανόηση των ερωτήσεων, η ομάδα έρευνας ήταν διαθέσιμη μέσω μηνυμάτων, ώστε να επεξηγούνται οι απορίες και να δίδονται διευκρινήσεις σε κάθε ερώτημα. Υπήρξαν άλλες δυσκολίες πχ για τη συγκέντρωση του δείγματος μέσω της πλατφόρμας και πως τις ξεπεράσατε; Σε πόσο χρόνο έγινε η συλλογή των δεδομένων;

Ένας άλλος σημαντικός περιορισμός της παρούσας έρευνας αφορά το μέγεθος και την προέλευση του δείγματος. Η θέληση και η επιμονή της ομάδας έρευνας, συνέβαλε θετικά στην προσπάθεια να αυξηθεί το γεωγραφικό εύρος των απαντήσεων διαθέτοντας το ερωτηματολόγιο σε σχετικές σελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Παρ' όλα αυτά, αν και η ομάδα έρευνας προσπάθησε αρκετά, δε είναι δυνατόν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα ή γενικεύσεις για μια γεωγραφική περιοχή ή πληθυσμό, λόγω της γεωγραφικής κατανομής που είχαν οι συμμετέχοντες.

4.7 Στατιστική ανάλυση

Αφού συγκεντρώθηκαν τα δεδομένα, ακολούθησε η κωδικοποίηση και η ανάλυσή τους (Μακράκης, 1998,1999) με το Στατιστικό Πακέτο των Κοινωνικών Επιστημών (Statistical Package for the Social Sciences) SPSS (Κυριαζή, 2011). Αρχικά, όλες οι μεταβλητές κωδικοποιήθηκαν στο πρόγραμμα SPSS και στη συνέχεια δόθηκε ένας αύξων αριθμός στα ερωτηματολόγια και τα δεδομένα τους καταχωρήθηκαν στο πρόγραμμα. Έτσι για τις μεταβλητές που προέκυψαν κατασκευάστηκαν πίνακες και γραφικές παραστάσεις, ώστε με την απεικόνιση αυτή να γίνονται πιο κατανοητά τα αποτελέσματα.

Μέσω της περιγραφικής στατιστικής έγιναν οι κατανομές συχνοτήτων στα δημογραφικά δεδομένα της έρευνας, δηλαδή, το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την ύπαρξη και τον αριθμό των παιδιών, την επαγγελματική κατάσταση και το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Επιπλέον, για το προφίλ και τη στάση των ενηλίκων για την ισότητα των φύλων και το κίνημα μεToo πραγματοποιήθηκε σύγκριση και έλεγχος των συσχετίσεων ανάμεσα στο φύλο και μεταβλητών όπως πχ

«ένα αγόρι/ κορίτσι έχει δικαίωμα να...» αλλά και σε ορισμένες μεταβλητές της ενότητας των γνώσεων/ στάσεων για το μεToo. Για τα παραπάνω χρησιμοποιήθηκε το t-test και η ανάλυση ANOVA, όταν η σύγκριση ήταν ανάμεσα σε πολλές μεταβλητές.

Κεφάλαιο 5^ο

Αποτελέσματα της έρευνας

5.1 Δημογραφικά στοιχεία

Στην παρούσα μελέτη συμμετείχαν συνολικά 280 άτομα, με εθελοντική συμμετοχή. Τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας, αναφορικά με τα δημογραφικά στοιχεία, δείχνουν ότι το μεγαλύτερο μέρος όσων συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ήταν γυναίκες (69,6%), ενώ, λιγότεροι ήταν οι άνδρες (30,0%) και όσοι ή όσες δήλωσαν την επιλογή «Άλλο» στο φύλο. Αντίστοιχα, η ηλικιακή ομάδα που συμμετείχε περισσότερο στην έρευνα ήταν οι νέοι ηλικίας 22-25 ετών (43,0%), ακολουθούν οι 18-21 ετών (33,0%), ενώ, λιγότεροι συμμετείχαν από την ηλικιακή ομάδα των 26-30 ετών (25,0%) (βλ. Πίνακα 1).

Πίνακας 1: Φύλο και Ηλικία συμμετεχόντων

Φύλο			Ηλικία		
	N	%		N	%
Άνδρας	84	30,0	18-21	92	33,0
Γυναίκα	195	69,6	22-25	119	43,0
Άλλο	1	0,4	26-30	69	25,0
Σύνολο	280	100,0	Σύνολο	280	100,0

Σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση του δείγματος, το 86,8% δηλώνει άγαμο και ένα 6,8% έγγαμο, ενώ, οι υπόλοιποι δήλωσαν διαζευγμένοι (1,1%), χήροι και χήρες (0,4%) ή σε άλλη μορφή σχέσης/συμβίωσης (5,0%). Αντίστοιχα, το 6,8% του δείγματος απάντησε πως έχει παιδιά, ενώ, το 93,2% πως δεν έχει. Αναλυτικότερα, οκτώ άνθρωποι ανέφεραν πως έχουν ένα παιδί (2,9%), εννέα πως έχουν δύο παιδιά (3,2%) και δύο πως έχουν τρία παιδιά (0,7%) (βλ. Πίνακα 2).

Πίνακας 2: Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων

Οικογενειακή Κατάσταση			Παιδιά και Αριθμός παιδιών		
	N	%		N	%
Άγαμος/η	243	86,8	Ναι	19	6,8
Έγγαμος/η	19	6,8	Όχι	261	93,2
Διαζευγμένος/η	3	1,1	Σύνολο	280	100,0
Χήρος/α	1	0,4	Μηδέν (0)	261	93,2
Άλλο	14	5,0	Ένα (1)	8	2,9
Σύνολο	280	100,0	Δύο (2)	9	3,2
			Τρία (3)	2	0,7
			Σύνολο	280	100,0

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο τους, οι συμμετέχοντες της έρευνας φαίνεται στην πλειοψηφία τους (67,9%) να είναι πτυχιούχοι Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ-ΤΕΙ), το 14,6% απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας (12 έτη εκπαίδευσης), το 11,1% κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος, ενώ, το 5,0% είναι απόφοιτοι ΙΕΚ και το 1,4% απόφοιτοι Πρωτοβάθμιας (έως 9 έτη εκπαίδευσης). Από αυτούς περίπου οι μισοί είναι εργαζόμενοι (48,6%), ένα 23,9% είναι άνεργοι, δηλαδή δεν εργάζονται και αναζητούν εργασία, ενώ επίσης, ένα 27,5% είναι άεργοι, δηλαδή δεν εργάζονται και δεν αναζητούν εργασία (βλ. Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Επίπεδο εκπαίδευσης και Εργασιακή κατάσταση συμμετεχόντων

Μορφωτικό Επίπεδο			Εργασιακή Κατάσταση		
	N	%		N	%
Πρωτοβάθμια	4	1,4	Άεργος/η	77	27,5
Δευτεροβάθμια	41	14,6	Άνεργος/η	67	23,9
ΙΕΚ	14	5,0	Εργαζόμενος/η	136	48,6
ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	67,9	Σύνολο	280	100,0
Μεταπτυχιακό/ Διδακτορικό	31	11,1			
Σύνολο	280	100,0			

5.2 Γνώση ύπαρξης κινήματος metoo

Από το σύνολο των συμμετεχόντων, οι περισσότεροι δήλωσαν πως γνωρίζουν αρκετά πράγματα για το κίνημα metoo (80,7%), ενώ, ελάχιστοι φαίνεται να γνώριζαν από λίγο έως καθόλου την ύπαρξη του (19,2%) (βλ. Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Γνώση των συμμετεχόντων για το κίνημα metoo (Ερ.9)

Γνωρίζετε για το κίνημα #metoo;		
	N	%
Καθόλου-Λίγο	54	19,2
Μέτρια-Πολύ-Πάρα πολύ	226	80,7
Σύνολο	280	100,0

Σύμφωνα μάλιστα με τους συμμετέχοντες, η γνώση για το κίνημα metoo προήλθε κατά κύριο λόγο από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media) όπως το Facebook, το Instagram κ.α. (42,5%) και το διαδίκτυο (36,8%), λιγότερο από την τηλεόραση (9,4%) και τις φιλικές συναναστροφές (8,3%), ενώ, ελάχιστοι ήταν εκείνοι που

πληροφορήθηκαν για το κίνημα μέσω ραδιοφώνου (3,3%) (βλ. Πίνακας 5).

Πίνακας 5: Αντληση πληροφοριών για το metoo, από τους συμμετέχοντες (Ερ.10)

Πως μάθατε για το κίνημα #metoo;		
	N	%
Διαδίκτυο (Internet, Ιστοσελίδες κ.α.)	103	36,8
Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Facebook, Instagram κ.α.)	119	42,5
Ραδιόφωνο	9	3,3
Τηλεόραση	26	9,4
Φίλος/η	23	8,3
Total	280	100

5.3 Συμφωνία με μεθόδους του metoo

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 6 που ακολουθεί οι συμμετέχοντες στην έρευνα φαίνεται πως είναι ενήμεροι σχετικά με τους στόχους του κινήματος metoo. Πιο λεπτομερώς, 219 συμμετέχοντες (78,2%) γνωρίζουν πως ένας από τους στόχους του metoo είναι «η προτροπή των θυμάτων για δημοσιοποίηση των περιστατικών», 215 (76,8%) πως στόχος του κινήματος είναι «η καταπολέμηση των ανισοτήτων που αφορούν τις γυναίκες και η διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους» και 203 (72,5%) πως στόχος του κινήματος είναι «η άσκηση κοινωνικής πίεσης για την ανάληψη δράσης ενάντια στην έμφυλη βία».

Πίνακας 6: Γνώση γύρω από τους στόχους του metoo (Ερ.11)

Στόχοι του metoo	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι...			
Η προτροπή των θυμάτων για δημοσιοποίηση των περιστατικών.	219 (78,2%)	19 (6,8%)	42 (15%)
Η καταπολέμηση των ανισοτήτων που αφορούν τις γυναίκες και η διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.	215 (76,8%)	28 (10%)	37 (13,2%)
Η άσκηση κοινωνικής πίεσης για την ανάληψη δράσης ενάντια στην έμφυλη βία.	203 (72,5%)	20 (7,1%)	57 (20,4%)

Αναλυτικότερα, σε σχέση με τις μεθόδους του metoo, οι συμμετέχοντες δηλώνουν πως συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα κατά:

- 63,2% πως η δημοσιοποίηση δεδομένων πρέπει να αφορά εξακριβωμένα γεγονότα,
- 75,4% πως μία ψευδής καταγγελία βιασμού, μπερδεύει και εναντιώνει την κοινωνία απέναντι σε αληθείς μαρτυρίες ατόμων,
- 39,3% πως η αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα Social Media βοηθά στη μείωση της εμφάνισης παρόμοιων περιστατικών,
- 55,4% πως το κίνημα MeToo μπορεί να δρα αποτελεσματικά και σε πατριαρχικές κοινότητες με υψηλό ποσοστό έμφυλης βίας και
- 55,0% πως το κίνημα MeToo είναι ικανό να αλλάξει τις πατριαρχικές αντιλήψεις.

Πίνακας 7: Γνώση γύρω από τις μεθόδους του metoo (Ερ.12-13)

Μέθοδοι metoo	Διαφωνώ απόλυτα, Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα, Συμφωνώ

Κατά τη γνώμη μου...			
...η δημοσιοποίηση δεδομένων πρέπει να αφορά εξακριβωμένα γεγονότα.	34 (12,1%)	69 (24,6%)	177 (63,2%)
...μία ψευδής καταγγελία βιασμού, μπερδεύει και εναντιώνει την κοινωνία απέναντι σε αληθείς μαρτυρίες ατόμων.	27 (9,6%)	42 (15%)	211 (75,4%)
...για να τεκμηριώνονται οι μαρτυρίες των θυμάτων, θα πρέπει να προβαίνουν σε δημόσιες τοποθετήσεις.	152 (54,3%)	92 (32,8%)	36 (12,9%)
...πιστεύω πως τα Social Media είναι αξιόπιστα και έγκυρα για την αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης.	130 (46,4%)	118 (42,1%)	32 (11,4%)
...η αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα Social Media βοηθά στη μείωση της εμφάνισης παρόμοιων περιστατικών.	69 (24,6%)	101 (36,1%)	110 (39,3%)
...οποιαδήποτε συζήτηση γύρω από το συμβάν είναι άσκοπη πριν από την τελεσίδικη δικαστική απόφαση.	199 (71,1%)	55 (19,6%)	26 (9,3%)
...είναι ντροπή το θύμα μίας σεξουαλικής επίθεσης να βγαίνει δημόσια και να αποκαλύπτει την εμπειρία του.	259 (92,5%)	12 (4,3%)	9 (3,2%)
...το κίνημα MeToo μπορεί να δρα αποτελεσματικά και σε πατριαρχικές κοινότητες με υψηλό ποσοστό έμφυλης βίας.	40 (14,3%)	85 (30,4%)	155 (55,4%)
...το MeToo χρησιμοποιείται ορισμένες φορές σκόπιμα για να αποκαθλώσει επώνυμα άτομα.	121 (43,2%)	107 (38,2%)	52 (18,6%)
...το κίνημα MeToo είναι ικανό να αλλάξει τις πατριαρχικές αντιλήψεις.	39 (13,9%)	87 (31,1%)	154 (55,0%)

- 54,3% πως για να τεκμηριώνονται οι μαρτυρίες των θυμάτων, θα πρέπει να προβαίνουν σε δημόσιες τοποθετήσεις,
- 46,4% πως τα Social Media είναι αξιόπιστα και έγκυρα για την αποκάλυψη

- περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης,
- 71,1% πως οποιαδήποτε συζήτηση γύρω από το συμβάν είναι άσκοπη πριν από την τελεσίδικη δικαστική απόφαση,
 - 92,5% πως είναι ντροπή το θύμα μίας σεξουαλικής επίθεσης να βγαίνει δημόσια και να αποκαλύπτει την εμπειρία του και
 - 43,2% πως το MeToo χρησιμοποιείται ορισμένες φορές σκόπιμα για να αποκαθηλώσει επώνυμα άτομα.

5.4 Επίπεδο εκπαίδευσης και συμφωνία με τις μεθόδους του metoo

Στους Πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα για τη συσχέτιση ανάμεσα στο μορφωτικό επίπεδο και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί το κίνημα metoo.

Πίνακας 8: Επίπεδο εκπαίδευσης και στόχοι metoo

Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι... [Η προτροπή των θυμάτων για δημοσιοποίηση των περιστατικών]			
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Πρωτοβάθμια	0,50%	0,40%	0,50%
Δευτεροβάθμια	10,80%	1,80%	2,00%
ΙΕΚ	3,10%	0,40%	1,50%
ΑΕΙ/ΤΕΙ	53,10%	3,80%	11,00%
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	10,70%	0,40%	0,00%
Σύνολο	78,20%	6,80%	15,00%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,760 ^a	8	,003
Likelihood Ratio	23,146	8	,003
N of Valid Cases	280		

Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι... [Η καταπολέμηση των ανισοτήτων που αφορούν τις γυναίκες και η διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους]			
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Πρωτοβάθμια	0,20%	1,00%	0,20%
Δευτεροβάθμια	9,20%	3,00%	2,40%
IEK	4,00%	0,90%	0,10%
ΑΕΙ/ΤΕΙ	53,40%	4,40%	10,10%
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	10,00%	0,70%	0,40%
Σύνολο	76,80%	10,00%	13,20%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,248 ^a	8	,064
Likelihood Ratio	25,761	8	,075
N of Valid Cases	280		

Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι... [Η άσκηση κοινωνικής πίεσης για την ανάληψη δράσης ενάντια στην έμφυλη βία]			
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Πρωτοβάθμια	0,50%	0,50%	0,40%
Δευτεροβάθμια	11,80%	1,20%	1,60%
IEK	3,00%	0,90%	1,10%
ΑΕΙ/ΤΕΙ	49,20%	2,50%	16,20%
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	8,00%	2,00%	1,10%
Σύνολο	72,50%	7,10%	20,40%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,239 ^a	6	,060
Likelihood Ratio	13,853	6	,071

N of Valid Cases	280	

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει πως υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στην εκπαίδευση και τον βασικό στόχο του metoo που είναι η προτροπή των θυμάτων για δημοσιοποίηση των περιστατικών.

8.1 Επίπεδο εκπαίδευσης και μέθοδοι metoo

Επίπεδο εκπαίδευσης	N	Mean	Std. Deviation	p	
Κατά τη γνώμη μου... [...η δημοσιοποίηση δεδομένων πρέπει να αφορά εξακριβωμένα γεγονότα.]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	3,50	,577	,556
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	3,71	,929	
	ΙΕΚ	14	3,64	1,151	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	3,62	,989	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	3,94	,814	
Κατά τη γνώμη μου... [...μία ψευδής καταγγελία βιασμού, μπερδεύει και εναντιώνει την κοινωνία απέναντι σε αληθείς μαρτυρίες ατόμων.]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	3,75	,500	,982
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	3,85	1,062	
	ΙΕΚ	14	3,86	,535	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	3,93	1,010	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	3,97	1,197	
Κατά τη γνώμη μου... [...για να τεκμηριώνονται οι μαρτυρίες των θυμάτων, θα πρέπει να προβαίνουν σε δημόσιες τοποθετήσεις.]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	2,25	,500	,843
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	2,37	,888	
	ΙΕΚ	14	2,64	1,082	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	2,46	,952	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	2,55	,925	
Κατά τη γνώμη μου... [...πιστεύω πως τα Social Media είναι αξιόπιστα και έγκυρα για την αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης.]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	1,75	,500	,191
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	2,73	,837	
	ΙΕΚ	14	2,71	1,326	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	2,47	,901	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	2,55	,925	
Κατά τη γνώμη μου... [...η αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	3,25	,957	,957
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	3,15	,823	

Social Media βοηθά στη μείωση της εμφάνισης παρόμοιων περιστατικών.]	IEK	14	3,00	,961	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	3,19	,991	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	3,23	1,117	
Κατά τη γνώμη μου... [...οποιαδήποτε συζήτηση γύρω από το συμβάν είναι άσκοπη πριν από την τελεσίδικη δικαστική απόφαση]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	2,25	,957	,326
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	2,05	,835	
	IEK	14	2,57	1,158	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	2,12	1,029	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	1,90	,831	
Κατά τη γνώμη μου... [...είναι ντροπή το θύμα μίας σεξουαλικής επίθεσης να βγαίνει δημόσια και να αποκαλύπτει την εμπειρία του.]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	1,50	,577	,494
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	1,49	,840	
	IEK	14	1,64	,745	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	1,33	,762	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	1,35	,798	
Κατά τη γνώμη μου... [...το κίνημα MeToo μπορεί να δρα αποτελεσματικά και σε πατριαρχικές κοινωνίες με υψηλό ποσοστό έμφυλης βίας.]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	3,75	,957	,848
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	3,56	,923	
	IEK	14	3,71	,726	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	3,52	1,102	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	3,71	1,071	
Κατά τη γνώμη μου... [...το MeToo χρησιμοποιείται ορισμένες φορές σκόπιμα για να αποκαθλώσει επώνυμα άτομα]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	3,75	,957	,003
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	2,76	,888	
	IEK	14	3,29	,994	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	2,47	1,097	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	2,84	,898	
Κατά τη γνώμη μου... [...το κίνημα MeToo είναι ικανό να αλλάξει τις πατριαρχικές αντιλήψεις]	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	4	4,50	,577	,153
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	41	3,41	,948	
	IEK	14	3,43	,646	
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	190	3,55	1,077	
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	31	3,84	,934	

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει πως βρέθηκε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και της άποψης πως το κίνημα MeToo χρησιμοποιείται σκόπιμα για να αποκαθλώσει επώνυμα άτομα. Φαίνεται ότι αυτό το πιστεύουν περισσότερο όσοι

έχουν τελειώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

5.5 Φύλο και συμφωνία με τις μεθόδους του metoo

Στους Πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα για τη συσχέτιση μεταξύ φύλου και μεθόδων που χρησιμοποιεί το κίνημα metoo.

Πίνακας 9: Φύλο και στόχοι metoo (ερ.11)

Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι... [Η προτροπή των θυμάτων για δημοσιοποίηση των περιστατικών]			
Φύλο	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Άνδρας	8,8%	6,6%	14,6%
Γυναίκα	69,0%	0,2%	0,4%
Άλλο	0,4%	0,0%	0,0%
Σύνολο	78,2%	6,8%	15,0%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,760 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	23,146	8	,000
N of Valid Cases	280		

Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι... [Η καταπολέμηση των ανισοτήτων που αφορούν τις γυναίκες και η διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους]			
Φύλο	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Άνδρας	9,2%	8,0%	12,8%
Γυναίκα	67,2%	2,0%	0,4%
Άλλο	0,4%	0,0%	0,0%

Σύνολο	76,8%	10,0%	13,2%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,248 ^a	8	,027
Likelihood Ratio	25,761	8	,031
N of Valid Cases	280		

Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι... [Η άσκηση κοινωνικής πίεσης για την ανάληψη δράσης ενάντια στην έμφυλη βία]			
Φύλο	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Ανδρας	13,1%	4,1%	12,8%
Γυναίκα	59,0%	3,0%	7,6%
Άλλο	0,4%	0,0%	0,0%
Σύνολο	72,5%	7,1%	20,4%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,239 ^a	6	,047
Likelihood Ratio	13,853	6	,052
N of Valid Cases	280		

9.1 Φύλο και μέθοδοι metoo (ερ. 13)

Φύλο		N	Mean	Std. Deviation	p
Κατά τη γνώμη μου... [...η δημοσιοποίηση δεδομένων πρέπει να αφορά εξακριβωμένα γεγονότα.]	Ανδρας	84	3,64	,977	,035
	Γυναίκα	195	3,67	,961	
Κατά τη γνώμη μου... [...μία	Ανδρας	84	3,99	1,081	,000

ψευδής καταγγελία βιασμού, μπερδεύει και εναντιώνει την κοινωνία απέναντι σε αληθείς μαρτυρίες ατόμων.]	Γυναίκα	195	3,89	,983	
Κατά τη γνώμη μου... [...για να τεκμηριώνονται οι μαρτυρίες των θυμάτων, θα πρέπει να προβαίνουν σε δημόσιες τοποθετήσεις.]	Άνδρας	84	2,60	,995	,000
	Γυναίκα	195	2,40	,905	
Κατά τη γνώμη μου... [...πιστεύω πως τα Social Media είναι αξιόπιστα και έγκυρα για την αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης.]	Άνδρας	84	2,31	1,006	,001
	Γυναίκα	195	2,62	,868	
Κατά τη γνώμη μου... [...η αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα Social Media βοηθά στη μείωση της εμφάνισης παρόμοιων περιστατικών.]	Άνδρας	84	3,05	,993	,042
	Γυναίκα	195	3,24	,966	
Κατά τη γνώμη μου... [...οποιαδήποτε συζήτηση γύρω από το συμβάν είναι άσκοπη πριν	Άνδρας	84	2,23	1,022	,011
	Γυναίκα	195	2,07	,974	

από την τελεσίδικη δικαστική απόφαση]					
Κατά τη γνώμη μου... [...είναι ντροπή το θύμα μίας σεξουαλικής επίθεσης να βγαίνει δημόσια και να αποκαλύπτει την εμπειρία του.]	Άνδρας	84	1,50	,871	,227
	Γυναίκα	195	1,32	,726	
Κατά τη γνώμη μου... [...το κίνημα MeToo μπορεί να δρα αποτελεσματικά και σε πατριαρχικές κοινότητες με υψηλό ποσοστό έμφυλης βίας.]	Άνδρας	84	3,36	1,083	,035
	Γυναίκα	195	3,65	1,032	
Κατά τη γνώμη μου... [...το MeToo χρησιμοποιείται ορισμένες φορές σκόπιμα για να αποκαθηλώσει επώνυμα άτομα]	Άνδρας	84	2,99	1,058	,000
	Γυναίκα	195	2,45	1,031	
Κατά τη γνώμη μου... [...το κίνημα MeToo είναι ικανό να αλλάξει τις πατριαρχικές αντιλήψεις]	Άνδρας	84	3,24	1,137	,001
	Γυναίκα	195	3,71	,947	

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων, βρέθηκε στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στο φύλο και την άποψη ότι τα θύματα προτρέπονται για δημοσιοποίηση των περιστατικών, με τους άνδρες να πιστεύουν περισσότερο την άποψη αυτή. Αντίστοιχα,

οι άνδρες φαίνεται να πιστεύουν πως το κίνημα metoo βοηθά στην καταπολέμηση των ανισοτήτων που αφορούν τις γυναίκες και η διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και πως χρησιμοποιείται σκόπιμα για να αποκαθλώσει επώνυμα άτομα.

Παράλληλα, στατιστικά σημαντική συσχέτιση βρέθηκε και για την άποψη πως τα Social Media είναι αξιόπιστα και έγκυρα για την αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης, την αποτελεσματική δράση του metoo σε πατριαρχικές κοινότητες με υψηλό ποσοστό έμφυλης βίας και την ικανότητα του να αλλάξει τις πατριαρχικές αντιλήψεις της κοινωνίας, με τις γυναίκες να πιστεύουν περισσότερο σε αυτές τις απόψεις.

5.6 Απόψεις από προσωπικές, φιλικές και εργασιακές εμπειρίες παρενόχλησης

Οι συμμετέχοντες της έρευνας φαίνεται να μην έχουν ιδιαίτερες εμπειρίες παρενόχλησης στην καθημερινότητα τους, όμως, σημαντικά υψηλά ποσοστά φαίνεται να συγκεντρώνονται σε συμπεριφορές λεκτικής και ψυχολογικής βίας τόσο σε συντροφικό όσο και σε φιλικό επίπεδο.

Πίνακας 10: Εμπειρίες από την καθημερινότητα των συμμετεχόντων

Εμπειρίες από την καθημερινότητα			
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΞΕΡΩ
Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [... έχω ασκήσει λεκτική βία]	85 30,4%	186 66,4%	9 3,2%
Στο πλαίσιο της συντροφικής σου	115	154	11

σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [...έχω υποστεί λεκτική βία]	41,1%	55,0%	3,9%
Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [...έχω ασκήσει σωματική βία]	20 7,1%	252 90,0%	8 2,9%
Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [...έχω υποστεί σωματική βία]	40 14,3%	232 82,9%	8 2,9%
Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [...έχω ασκήσει ψυχολογική βία]	57 20,4%	210 75,0%	13 4,6%
Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [...έχω υποστεί ψυχολογική βία]	118 42,1%	150 53,6%	12 4,3%
Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [...έχω πιέσει ψυχολογικά τον/την σύντροφο μου για σεξουαλική πράξη]	12 4,3%	259 92,5%	9 3,2%

Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου... [...έχω υποστεί εξαναγκασμό για σεξουαλική πράξη]	39 13,9%	229 81,8%	12 4,3%
Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α... [... λεκτικής βίας σε φίλο/η]	139 49,6%	139 49,6%	2 0,7%
"Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α... [...σωματικής βίας σε φίλο/η]	35 12,5%	242 86,4%	3 1,1%
Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α... [...ψυχολογικής βίας σε φίλο/η]	127 45,4%	149 53,2%	4 1,4%
Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α... [...πίεσης για σεξουαλική πράξη σε φίλο/η]	21 7,5%	256 91,4%	3 1,1%

Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α... [...σωματικής βίας σε συνάδελφο]	12 4,3%	263 93,9%	5 1,8%
Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α... [...ψυχολογικής βίας σε συνάδελφο]	79 28,2%	197 70,4%	4 1,4%
Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α... [...πίεσης για σεξουαλική πράξη σε συνάδελφο]	6 2,1%	270 96,4%	4 1,4%

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η στάση όσων ήταν παρόντες σε περιστατικά παρενόχλησης, αφού οι περισσότερες απαντήσεις επικεντρώνονται στην αδιαφορία («αδιαφόρησα», «δεν αντέδρασα», «δεν έδωσα σημασία», «σκέφτηκα πως δεν είναι δουλειά μου» κ.α.).

5.7 Απόψεις για την ισότητα των δύο φύλων

Σε σχέση με τα δύο φύλα και τις απόψεις τους για την ισότητα των δύο φύλων, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως υπάρχει στατιστική σημαντικότητα στην

άποψη πως ένας κακοποιητικός χαρακτήρας μπορεί να συμμορφωθεί με την κατάλληλη επιμόρφωση, ενώ, οι περισσότεροι που είχαν την άποψη αυτή ήταν γυναίκες.

Πίνακας 11: Έμφυλη βία και επιμόρφωση

Απόψεις για την έμφυλη βία... ένας κακοποιητικός χαρακτήρας μπορεί να συμμορφωθεί με την κατάλληλη επιμόρφωση			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Καθόλου-Ελάχιστα	0,0%	7,0%	3,8%
Μέτρια	0,0%	6,0%	3,0%
Πολύ- Πάρα πολύ	0,4%	17,0%	62,8%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	48,305 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	46,070	8	,000
N of Valid Cases	280		

Στατιστική σημαντικότητα βρέθηκε επίσης στην άποψη πως ο όρος γυναικοκτονία θα πρέπει να αποκτήσει νομική υπόσταση, ενώ, αν και οι περισσότεροι που είχαν την άποψη αυτή ήταν γυναίκες, οι άντρες ήταν σχεδόν ισάριθμοι.

Πίνακας 12: Νομικό πλαίσιο και γυναικοκτονία

Απόψεις για την έμφυλη βία... ο όρος «γυναικοκτονία» θα πρέπει να αποκτήσει ένα νομικό πλαίσιο			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Καθόλου-Ελάχιστα	0,0%	5,0%	5,0%
Μέτρια	0,0%	10,0%	8,6%

Πολύ-Πάρα πολύ	0,4%	15,0%	56,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	40,489 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	41,731	8	,000
N of Valid Cases	280		

Επιπλέον, βρέθηκε στατιστική σημαντικότητα στην άποψη πως οι γυναίκες είναι πιο ευαισθητοποιημένες από τους άνδρες σε θέματα κακοποίησης.

Πίνακας 13: Φύλο και ευαισθητοποίηση σε θέματα κακοποίησης

Απόψεις για την έμφυλη βία... οι γυναίκες είναι πιο ευαισθητοποιημένες από τους άνδρες σε θέματα κακοποίησης			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Καθόλου-Ελάχιστα	0,0%	14,0%	48,0%
Μέτρια	0,0%	7,0%	11,0%
Πολύ-Πάρα πολύ	0,4%	9,0%	10,6%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,815 ^a	8	,016
Likelihood Ratio	17,385	8	,026
N of Valid Cases	280		

Παράλληλα, βρέθηκε στατιστική σημαντικότητα ως προς την άποψη ότι σε ένα περιστατικό βιασμού η ευθύνη δεν είναι μόνο του θύτη αλλά είναι και του θύματος, με τις γυναίκες να συγκεντρώνουν τις περισσότερες αρνητικές απαντήσεις.

Πίνακας 14: Ευθύνη θύματος

Απόψεις για την έμφυλη βία... σε ένα περιστατικό βιασμού ευθύνη δεν έχει μόνο ο θύτης αλλά και το θύμα			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Καθόλου-Ελάχιστα	0,0%	24,0%	64,9%
Μέτρια	0,0%	3,0%	3,8%
Πολύ-Πάρα πολύ	0,4%	3,0%	0,9%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,945 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	31,341	8	,000
N of Valid Cases	280		

Ταυτόχρονα, στατιστικά σημαντική φαίνεται και η άποψη πως οι νέοι άνθρωποι είναι πιο ενεργοί/ ευαισθητοποιημένοι για θέματα σεξουαλικών επιθέσεων συγκριτικά με παλαιότερα. Στην άποψη αυτή και πάλι οι γυναίκες φαίνεται να απαντούν περισσότερο αρνητικά, συγκριτικά με τον αντρικό πληθυσμό.

Πίνακας 15: Νεολαία και σεξουαλικές επιθέσεις

Απόψεις για την έμφυλη βία... οι νέοι άνθρωποι είναι πιο ενεργοί και ευαισθητοποιημένοι σε θέματα σεξουαλικών επιθέσεων σε σχέση με το παρελθόν			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Καθόλου-Ελάχιστα	0,0%	14,0%	48,1%
Μέτρια	0,0%	7,0%	11,4%
Πολύ-Πάρα πολύ	0,4%	9,0%	10,1%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,815 ^a	8	,016
Likelihood Ratio	17,385	8	,026
N of Valid Cases	280		

Αναφορικά με τις απόψεις που ήταν χωριστά για τα δύο φύλα, στατιστικά σημαντικές βρέθηκαν οι απαντήσεις που αφορούσαν τις συμπεριφορές των ανδρών. Συγκεκριμένα, οι απαντήσεις που αναφέρονται στην πίεση για σεξουαλική πράξη λόγω των ρούχων, βρέθηκε να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος αρνητικών απαντήσεων και από τα δύο φύλα.

Πίνακας 16: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (ρούχα)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνη φοράει αισθησιακά ρούχα]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα-Διαφωνώ	0,4%	29,0%	69,6%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	1,0%	0,0%
Συμφωνώ-Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	0,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,239 ^a	6	,027
Likelihood Ratio	13,853	6	,031
N of Valid Cases	280		

Όμοια αποτελέσματα βρέθηκαν και για την πίεση σε σεξουαλική πράξη με το κορίτσι να είναι υπό την επήρεια ουσιών, με τα δύο φύλα να συμφωνούν στην αρνητική

απάντηση τους. Εντύπωση προκαλεί ακόμα και η μία θετική απάντηση ενός άνδρα, ο οποίος δήλωσε πως έχει δικαίωμα να κάνει σεξ με το κορίτσι του, αν εκείνη είναι υπό την επήρεια ουσιών.

Πίνακας 17: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (ουσίες-εκείνη)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνη είναι μεθυσμένη ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	29,0%	69,0%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	1,0%	0,6%
Συμφωνώ-Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	0,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,664 ^a	8	,047
Likelihood Ratio	15,368	8	,052
N of Valid Cases	280		

Στο ίδιο μοτίβο κυμαίνονται και οι απαντήσεις για την πίεση σε σεξουαλική πράξη, ενώ, το κορίτσι λέει όχι. Στην ερώτηση αυτή βρέθηκαν 3 θετικές απαντήσεις από άρρενες.

Πίνακας 18: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (όχι)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνη του λέει «όχι» αλλά εκείνος πιστεύει πως, κατά βάθος, εννοεί «ναι»]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	28,0%	69,6%

Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	1,0%	0,0%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	1,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,334 ^a	8	,003
Likelihood Ratio	23,007	8	,003
N of Valid Cases	280		

Παρόμοια αποτελέσματα βρέθηκαν στις απαντήσεις για πίεση σε σεξουαλική πράξη, ενώ, το κορίτσι αρνείται να ολοκληρώσουν τη σχέση τους. Στην ερώτηση αυτή βρέθηκαν 3 θετικές απαντήσεις από άρρενες.

Πίνακας 19: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (άρνηση ολοκλήρωσης)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνη βγαίνει μαζί του ένα μήνα αλλά αρνείται να ολοκληρώσουν τη σχέση τους]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	27,0%	69,6%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	2,0%	0,0%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	1,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33,353 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	32,842	6	,000
N of Valid Cases	280		

Στο ίδιο μήκος κύματος βρέθηκαν οι απαντήσεις για την πίεση σε επαφή λόγω παρελθοντικής επαφής με το ίδιο ή άλλο αγόρι. Στην ερώτηση αυτή βρέθηκαν 3 θετικές απαντήσεις από άρρενες.

Πίνακας 20: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (προηγ. επαφή)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνη είχε στο παρελθόν σεξουαλική σχέση μαζί του ή με κάποιο άλλο αγόρι]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	27,0%	69,6%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	2,0%	0,0%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	1,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,248 ^a	8	,001
Likelihood Ratio	25,761	8	,001
N of Valid Cases	280		

Οι αρνητικές απαντήσεις στην περίπτωση του φιλιού ή χαδιού ως δικαίωμα πίεσης σε επαφή βρέθηκαν επίσης στατιστικά σημαντικές. Εντύπωση προκαλούν οι 5 θετικές απαντήσεις ανδρών ως προς την ερώτηση αυτή.

Πίνακας 21: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (φίλι/χάδι)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνη έχει δεχτεί να τη φιλήσει ή να τη χαϊδέψει]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	26,0%	69,0%

Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	3,0%	0,6%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	1,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,903 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	28,053	8	,000
N of Valid Cases	280		

Εξίσου στατιστικά σημαντικές βρέθηκαν οι απαντήσεις για πίεση σε σεξουαλική επαφή όταν το κορίτσι δέχεται τα δώρα του αγοριού. Εντύπωση προκαλούν οι 5 θετικές απαντήσεις ανδρών ως προς την ερώτηση αυτή.

Πίνακας 22: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (δώρα)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνη δέχεται τα δώρα που της κάνει]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	27,0%	69,6%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	1,0%	0,0%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	2,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,760 ^a	8	,003
Likelihood Ratio	23,146	8	,003
N of Valid Cases	280		

Αρνητικές ήταν οι απαντήσεις των δύο φύλων και στην ερώτηση για πίεση σε σεξουαλική επαφή εάν το αγόρι πληρώνει στις εξόδους τους. Εντύπωση προκαλεί πως 2 άτομα του ανδρικού φύλου απάντησαν θετικά ως προς την απάντηση αυτή.

Πίνακας 23: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (πληρωμή εξόδων)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνος πληρώνει πάντα όταν βγαίνουν μαζί]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	28,0%	69,0%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	1,0%	0,6%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	1,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,595 ^a	6	,001
Likelihood Ratio	20,152	6	,003
N of Valid Cases	280		

Αντίστοιχα, αρνητικές είναι οι απαντήσεις από τα δύο φύλα και στην πίεση σε σεξουαλική πράξη, εάν εκείνος είναι υπό την επήρεια ουσιών. Σημαντικό αποτέλεσμα στην ερώτηση αυτή είναι πως δύο άτομα (άνδρες) απάντησαν θετικά στην ερώτηση αυτή.

Πίνακας 24: Αγόρι-Πίεση σε σεξουαλική πράξη (ουσίες-εκείνος)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του... [αν εκείνος είναι μεθυσμένος ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα

Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	28,0%	69,6%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	1,0%	0,0%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	1,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,126 ^a	8	,007
Likelihood Ratio	21,001	8	,007
N of Valid Cases	280		

Στο ερώτημα για το δικαίωμα χειροδικίας, αν το κορίτσι δεν υπακούει οι απαντήσεις ήταν αρνητικές και στατιστικά σημαντικές.

Πίνακας 25: Αγόρι-Δικαίωμα σε χειροδικία (υπακοή)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι του... [αν δεν τον υπακούει]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	30,0%	69,6%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	0,0%	0,0%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	0,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,307 ^a	4	,006
Likelihood Ratio	14,757	4	,005
N of Valid Cases	280		

Στην ερώτηση για το δικαίωμα χειροδικίας, στην περίπτωση που το κορίτσι απατήσει τον σύντροφο της τα στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα είναι και πάλι αρνητικά. Εντύπωση προκαλεί η άποψη μιας γυναίκας που δηλώνει πως συμφωνεί ότι το αγόρι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι αν το εκείνη τον απάτησε.

Πίνακας 26: Αγόρι-Δικαίωμα σε χειροδικία (απάτη)

Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι του... [αν μάθει ότι τον απάτησε]			
	Άλλο	Άνδρας	Γυναίκα
Διαφωνώ απόλυτα- Διαφωνώ	0,4%	28,0%	69,6%
Δεν είμαι σίγουρος/η	0,0%	2,0%	0,0%
Συμφωνώ- Συμφωνώ απόλυτα	0,0%	0,0%	0,0%
Σύνολο	0,4%	30,0%	69,6%
Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,605 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	26,919	6	,000
N of Valid Cases	280		

Κεφάλαιο 6^ο

Συζήτηση-Συμπεράσματα

Γνώση του κινήματος και των στόχων του metoo

Από τα αποτελέσματα της έρευνας καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα πως οι ενέργειες προβολής του κινήματος metoo, είχαν αντίκρισμα στην κοινωνία, καθώς πολλοί από τους συμμετέχοντες γνωρίζουν την ύπαρξη του (80,7%), μέσω του διαδικτύου και των social media (Facebook, Instagram κ.α. -79,3%-). Παράλληλα, βρέθηκε πως οι συμμετέχοντες είναι ενήμεροι για τους στόχους του κινήματος όπως η προτροπή για δημοσιοποίηση των περιστατικών, η καταπολέμηση των ανισοτήτων λόγω φύλου, η διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους και η άσκηση κοινωνικής πίεσης για την δράσεις ενάντια στην έμφυλη βία. Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα φαίνεται να συνάδει με τα αποτελέσματα παρόμοιων ερευνών, αφού, όπως οι περισσότεροι νέοι είναι ευαισθητοποιημένοι και πολλές φορές γνώστες των δικαιωμάτων τους (Nodeland & Craig, 2021).

Στάσεις και απόψεις γύρω από το κίνημα metoo

Αναφορικά με τη στάση των νέων απέναντι στο κίνημα οι συμμετέχοντες φαίνεται να συμφωνούν ως προς τη δημοσιοποίηση εξακριβωμένων γεγονότων, με έμφαση τα Social Media, για να μη διχάζεται η κοινή γνώμη ως προς τις μαρτυρίες καθώς και την αποτελεσματικότητα του ως προς την αλλαγή των πατριαρχικών αντιλήψεων σε κοινότητα με υψηλά ποσοστά έμφυλης βίας. Αντίστοιχα, οι νέοι φαίνεται να διαφωνούν ως προς τις δημόσιες μαρτυρίες των θυμάτων γενικότερα χωρίς την τελεσίδικη δικαστική απόφαση, δε θεωρούν ντροπή το θύμα να μιλά δημόσια για την εμπειρία του, ενώ, πολλοί ήταν εκείνοι που φάνηκαν δύσπιστοι ως προς την αξιοπιστία

και την εγκυρότητα των Social Media αλλά και των μαρτυριών που αφορούν επώνυμα πρόσωπα. Στην παρούσα έρευνα, συμμετείχαν περισσότερες γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες. Τα παραπάνω αποτελέσματα θα λέγαμε πως συμφωνούν με τη σύγχρονη βιβλιογραφία, η οποία θέλει οι γυναίκες να μην ανέχονται συμπεριφορές παρενόχλησης και να λύνουν είτε εξωδικαστικά ή μέσω της νομικής οδού τις διαφορές τους (Sakalli-Uğurlu et al., 2007).

Επίπεδο εκπαίδευσης και απόψεις για το metoo

Σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων βρέθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση ως προς τον βασικό στόχο του κινήματος metoo, δηλαδή την προτροπή των θυμάτων να δημοσιοποιήσουν περιστατικά, ενώ, σε σχέση ως προς την άποψη ότι το κίνημα χρησιμοποιείται για να αποκαθλώσει επώνυμα άτομα.

Φύλο, Εμπειρίες και απόψεις για το metoo

Αναφορικά με το φύλο, οι άνδρες φαίνεται να πιστεύουν πως το κίνημα βοηθά τα θύματα να δημοσιοποιούν περιστατικά παρενόχλησης, την καταπολέμηση των ανισοτήτων βάσει φύλου, τη διεκδίκηση των γυναικείων δικαιωμάτων και τη χρήση τους, ως εργαλείο αποκαθίλωσης επώνυμων ανθρώπων. Αντίστοιχα, οι γυναίκες βρέθηκε πως πιστεύουν στην εγκυρότητα και την αξιοπιστία των Social Media στην αποκάλυψη περιστατικών, στη δράση του κινήματος σε πατριαρχικές κοινότητες όπου κυριαρχεί η έμφυλη βία και στην ικανότητα του να αλλάξει τις πατριαρχικές αντιλήψεις της κοινωνίας. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα της βιβλιογραφίας, αφού οι άνδρες συμμετέχοντες φαίνεται κάποιες φορές να πιστεύουν πως υπάρχουν σκοπιμότητες γύρω από μια γυναικεία απόφαση για πράξη (van der Bruggen & Grubb 2014).

Παράλληλα, οι συμμετέχοντες της έρευνας φαίνεται να μην έχουν ιδιαίτερες εμπειρίες παρενόχλησης στην καθημερινότητα τους, όμως, σημαντικά υψηλά ποσοστά φαίνεται να συγκεντρώνονται σε συμπεριφορές λεκτικής και ψυχολογικής βίας τόσο

σε συντροφικό όσο και σε φιλικό επίπεδο. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί φυσικά η στάση όσων ήταν παρόντες σε περιστατικά παρενόχλησης, αφού οι περισσότερες απαντήσεις επικεντρώνονται στην αδιαφορία («αδιαφόρησα», «δεν αντέδρασα», «δεν έδωσα σημασία», «σκέφτηκα πως δεν είναι δουλειά μου» κ.α.). Η σύγχρονη βιβλιογραφία αναφέρει πως όσοι άνθρωποι έχουν παρενοχληθεί έχουν αξιοποιήσει πέραν από τη δικαστική οδό και τα υπόλοιπα δίκτυα που έχουν στη διάθεση τους, προκειμένου να βρουν στήριξη στη δύσκολη στιγμή (Herzog 2007).

Διαφοροποίηση των απόψεων των φύλων για θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης

Τα αποτελέσματα για την ισότητα των δύο φύλων έδειξαν πως υπάρχει στατιστική σημαντικότητα ως προς το ρόλο της επιμόρφωσης στην συμμόρφωση ενός κακοποιητικού χαρακτήρα, τη νομική υπόσταση του όρου γυναικοκτονία, την ευαισθητοποίηση των γυναικών, την ευθύνη στην εμφάνιση των περιστατικών αλλά και τη στάση των νέων σε θέματα σεξουαλικών επιθέσεων. Τα παραπάνω αποτελέσματα θα λέγαμε πως συμφωνούν με τη σύγχρονη βιβλιογραφία, η οποία θέλει οι γυναίκες να μην ανέχονται συμπεριφορές παρενόχλησης και να λύνουν είτε εξωδικαστικά ή μέσω της νομικής οδού τις διαφορές τους (Sakalli-Uğurlu et al., 2007).

Επιπλέον, οι απόψεις που βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές ήταν αυτές που αφορούσαν τις συμπεριφορές των ανδρών. Οι απαντήσεις αυτές αναφέρονται στην πίεση για σεξουαλική πράξη ή προτροπή σε χειροδικία λόγω των ρούχων, την επήρεια ουσιών, την άρνηση του κοριτσιού, την ύπαρξη παρελθοντικής επαφής με το ίδιο ή άλλο αγόρι, το φιλί/χάδι, την αποδοχή των δώρων, την επήρεια ουσιών του αγοριού, την ανυπακοή στις επιθυμίες του αγοριού και τη «μοιχεία». Παρά τις αρνητικές απαντήσεις των νέων σε όλες αυτές τις ερωτήσεις, εντύπωση προκαλεί πως ελάχιστοι άνδρες απάντησαν θετικά, δηλαδή, πως έχουν δικαίωμα να κάνουν κάτι από τα παραπάνω, κάτι που αποτυπώνεται στη βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, οι Sakalli-Uğurlu et al. (2007) αναφέρουν πως οι άνδρες παρουσιάζονται λιγότερο ευαισθητοποιημένοι για θέματα παρενόχλησης και πως θεωρούν ότι το θύμα έχει εξίσου ευθύνη για την πράξη με τον θύτη.

Όμως, παρότι η μελέτη αυτή έχει πολύ σημαντικά αποτελέσματα, υπάρχουν και

ορισμένοι περιορισμοί. Συγκεκριμένα, ένας από τους σημαντικότερους περιορισμούς της παρούσας έρευνας είναι πως το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος είναι γυναίκες και πολλοί από αυτούς είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Έτσι, γίνεται αντιληπτό πως η παρούσα μελέτη μπορεί να επαναληφθεί μελλοντικά σε διαφορετικό πληθυσμό, με άλλη αναλογία και με άλλα δημογραφικά χαρακτηριστικά. Τέλος, θα λέγαμε πως θα μπορούσε κανείς να συγκρίνει τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης με μελέτες άλλων χωρών, προκειμένου να διαπιστωθούν οι διαφορές που δύναται να προκύψουν με άλλες κοινωνίες.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Anagnostou, D. (2013). Gender Constitutional Reform and Feminist Mobilization in Greece and the EU: From Formal to Substantive Equality?. *Canadian Journal of Law & Society/La Revue Canadienne Droit et Société*, 28(2), 133-150.

Anastasi, A., Urbina, S. (1997), *Psychological Testing (7 th ed.) Upper Saddle River, N.J.:Prentice Hall.*

Bhattacharyya, R. (2018). #Metoo Movement: An Awareness Campaign. *International Journal of Innovation, Creativity and Change, Special Edition: Teaching and Training in Cross Cultural Competencies*, Vol. 3 (4).

Butler, J. (1990). Gender trouble, feminist theory, and psychoanalytic discourse. *Feminism/postmodernism*, 327.

Butler, J. (1991). *Contingent foundations: Feminism and the question of "postmodernism"*. Butler, Judith and Scott, Joan. W.(eds.): *Feminists Theorize the Political*. New York and London: Routledge.

Butler, J. (1993). *Bodies that matter: On the limits of "sex."*. London: Rout.

Bourdieu, P. (2007). *A distinção*. São Paulo: Edusp.

Cohen, R., & Kennedy, P. (2012). *Global sociology*. Macmillan International Higher Education.

DeKeseredy, W. S. (2011). *Violence against women: Myths, facts, controversies*. University of Toronto Press.

de Haan, F., Daskalova, K., & Loutfi, A. (Eds.). (2006). *Biographical Dictionary of Women's Movements and Feminisms in Central, Eastern, and South Eastern Europe: 19th and 20th Centuries*. Central European University Press.

Della Porta, D., & Diani, M. (2009). *Social movements: An introduction*. John Wiley & Sons.

Donadio R. (2018). *France, Where #MeToo Becomes #PasMoi*. Retrieved from: https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/01/france-me-too/550124/?fbclid=IwAR3SKau2kyEWMuQabsf59qzXXQjV1Cmkb8t90ld9b4_zFKuBC3au499a2dk.

Gaitanou, E. (2018). *Feminism in times of crisis: Woman struggle in Greece*.

Giddens, A., & Sutton, P. W. (2013). *Sociology*. Hoboken.

Gordon, S. (2020). *What is the #MeToo Movement?*. Retrieved from: <https://www.verywellmind.com/what-is-the-metoo-movement-4774817>

Haug, F. (1989). Lessons from the Women's Movement in Europe. *Feminist Review*, 31(1), 107- 116.

Herrero, J., Torres, A., & Rodríguez, F. J. (2017). Child abuse, risk in male partner selection, and intimate partner violence victimization of women of the European Union. *Prevention Science*, 19(8), 1102-1112.

Herzog, D. (2007). *Sex after fascism. In Sex after Fascism*. Princeton University Press.

Hoff, M. (2020). *Americans have complicated feelings on the 3-year-old #MeToo movement and some still can't decide if it's been good for the country*. Retrieved from: https://www.businessinsider.com/attitudes-on-sexual-harassment-gender-since-metoo-movement-2020-2?fbclid=IwAR3KzFZ_EsrWMj8YlsPZQhcnmiYpzJyJk4pVZtHvI6MuIkYkYsx5tB2yBLQ

Jenson, J. (1985). Struggling for identity: The women's movement and the state in Western Europe. *West European Politics*, 8(4), 5-18.

Kouta, C., Freysteinsdóttir, F. J., Naudi, M., Rousou, E., & Boira, S. (2017). *Gender and socio-cultural perspectives through femicide case studies* (No. ART-2017-109211).

Lazaridis, G. (1994). *The feminist movement in Greece: An overview*.

Lefebvre, H. (1977). *The production of space*, 29(3), 320. <https://doi.org/10.1080/00420989220081001>.

Mackintosh, E. (2018). *The MeToo movement was silent in Senegal. These women are trying to change that.* Retrieved from: <https://edition.cnn.com/2018/12/19/africa/senegal-as-equals-intl/index.html>

Morrison, L. J., Schmicker, R. H., Weisfeldt, M. L., Bigham, B. L., Berg, R. A., Topjian, A. A., ... & Resuscitation Outcomes Consortium Investigators. (2016). Effect of gender on outcome of out of hospital cardiac arrest in the Resuscitation Outcomes Consortium. *Resuscitation, 100*, 76-81.

Nicolaou, E. & Smith, C. (2019). *A #Metoo Timeline To Show How Far We've Come – How Far We Need To Go.* Retrieved from: https://www.refinery29.com/en-us/2018/10/212801/me-too-movement-history-timeline-year-weinstein?fbclid=IwAR1_T2uoWgKtAMUFMWJru5jBcjMslsjxip5waTiCIdrGIfqUNlcgYyGRTqE.

Nodeland, B., & Craig, J. (2021). Perceptions of legal and extralegal punishments for sexual harassment in the 'MeToo' Era. *Deviant Behavior, 42*(7), 850-861.

Oakley, A. (1985). *Sex, Gender and Society*. San Francisco: Εκδόσεις Harper and Row.

Ohlheiser, A. (2017). *The woman behind 'Me Too' knew the power of the phrase when she created it-10 years ago.* Retrieved from: <https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2017/10/19/the-woman-behind-me-too-knew-the-power-of-the-phrase-when-she-created-it-10-years-ago/>.

Paternoster, R., & Iovanni, L. (1989). The labeling perspective and delinquency: An elaboration of the theory and an assessment of the evidence. *Justice Quarterly, 6*(3), 359-394.

Rimalt, N. (2007). Women in the Sphere of Masculinity: The Double-Edged Sword of Women's Integration in the Military. *Duke Journal of Gender Law and Policy*, 14, 1097.

Royal, C. (2019). Gender and Technology: Women's usage, creation and perspectives. In *Gender and Pop Culture* (pp. 177-189). Brill.

Russo, N. F., & Pirlott, A. (2006). Gender-based violence: concepts, methods, and findings. *Annals of the new york academy of sciences*, 1087(1), 178-205.

Sakallı-Uğurlu, N., Yalçın, Z. S., & Glick, P. (2007). Ambivalent sexism, belief in a just world, and empathy as predictors of Turkish students' attitudes toward rape victims. *Sex Roles*, 57(11), 889-895.

Simitis, M. (2002). *New social movements in Greece: Aspects of the feminist and ecological projects*. Doctoral dissertation. London School of Economics and Political Science: United Kingdom.

Stamiris, E. (1986). The women's movement in Greece. *New Left Review*, (158), 98.

Stark, E., & Flitcraft, A. (1996). *Women at risk: Domestic violence and women's health*. Sage Publications.

Starkey, J. C., Koerber, A., Sternadori, M., & Pitchford, B. (2019). # MeToo goes global: Media framing of silence breakers in four national settings. *Journal of Communication Inquiry*, 43(4), 437-461.

Stone, M. & Vogelstein, R. (2019). *Celebrating #Metoo's Global Impact*. Retrieved from: <https://foreignpolicy.com/2019/03/07/metooglobalimpactinternationalwomens->

[day/?fbclid=IwAR2SjB2cIJypNx2jLkQjLQrbOepfpdeVgmFNqQ9a5lPOpX93hYJTzSfVJvA](https://www.facebook.com/1000000000000000/?fbclid=IwAR2SjB2cIJypNx2jLkQjLQrbOepfpdeVgmFNqQ9a5lPOpX93hYJTzSfVJvA).

Shalu,Nigam (2018). #ME_TOO in India Is Just a Tip of an Iceberg and It Has Shaken the Patriarchy to Its Core, SSRN Library,

Sutherland, E. H. (1949). The sexual psychopath laws. *J. Crim. L. & Criminology*, 40, 543.

Tilly, C. (2007, March). Trust networks in transnational migration. *In Sociological forum* (Vol. 22, No. 1, pp. 3-24). Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.

UNWomen. (2012). Progress Report on Women's Access to Justice, *In Pursuit of Justice*, New York, USA.

Vaiou, D.,& Kalandides, A. (2015) Practises of Collective Action and Solidarity: Reconfigurations of the Public Space in Crisis-ridden Athens, Greece. *Journal of Housing and the Built Environment*. 31(3) (2016), 457-470.

Van der Bruggen, M., & Grubb, A. (2014). A review of the literature relating to rape victim blaming: An analysis of the impact of observer and victim characteristics on attribution of blame in rape cases. *Aggression and violent behavior*, 19(5), 523-531.

Wilson, G. D. (1973). Gender differences in sexual fantasy: An evolutionary analysis. *Personality and individual differences*, 22(1), 27-31.

Worthen, M. (2021). *Biography of Tarana Burke*. Retrieved from: <https://www.biography.com/activist/tarana-burke>.

Wünsch, S. (2018). *One year of #Metoo: A timeline of events*. Retrieved from: https://www.dw.com/cda/en/one-year-of-metoo-a-timeline-of-events/a-45763400?fbclid=IwAR07t5991-k_QXYtfQ4tgIbO8z06ya81NJfwQHaPDjchgXvtjuX_JeuSjZo

Zavalloni, M., & Louis-Guérin, C. (1984). *Identité sociale et conscience: introduction à l'égo-écologie*. Toulouse, France: Privat; Montréal: Presses de l'Université de Montréal.

Ελληνόγλωσση

Βουλγαράκη, Χ. (2020). *Γυναικείο κίνημα και έμφυλη ανισότητα στην Ελλάδα της μεταπολίτευσης*. Μεταπτυχιακή διατριβή. Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Μυτιλήνη.

Γάγγας, Δ. (2009). *Εισαγωγή στο διεθνές δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων*. Αθήνα: Σιδεράς.

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων. (2018). *Στατιστικά στοιχεία του δικτύου δομών της Γ.Γ.Ι.Φ. για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών*. Retrieved from: <http://www.isotitavia.gr/δελτίο-τύπου-στατιστικά-στοιχεία/>

Γκασούκα, Μ. (2013). *Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του φύλου. Ζητήματα Εξουσίας και Ιεραρχίας*. Αθήνα. Εκδόσεις: Διάδραση.

Γκασούκα, Μ. (2020α). *Όταν ο πολιτισμός υποχωρεί: σκέψεις γύρω από το φαινόμενο της γυναικοκτονίας*. Διάλεξη που ανακοινώθηκε στην ημερίδα «Η βία κατά των Γυναικών: Πρακτικές πρόληψης και αντιμετώπισης στην εποχή της πανδημίας» του

Ινστιτούτου Επιμόρφωσης (ΙΝ.ΕΠ.) του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.) (25/11/2020).

Γκασούκα, Μ. (2020β). *Παλιά Ιστορία σε σύγχρονα πλαίσια: Θηλυκοκτονία/Γυναικοκτονία*. Στο Γ. Πετράκη (επιμ.), *Γυναικοκτονίες. Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά*. Αθήνα: Gutenberg

Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β., Αθανασιάδου, Χ., Παπαθανασίου, Μ., Δτογιαννίδου, Α. & Φορτοτήρα, Μ. (2008). *Σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός με την οπτική του φύλου: Ασκήσεις ευαισθητοποίησης μαθητών-μαθητριών*. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

Θάνος, Θ. (2017). *Αποκλίνουσα και παραβατική συμπεριφορά των μαθητών στο σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Καραγιάννη, Ν. & Παναγιώτου, Γ. (2021). *Το Ελληνικό #MeToo: Ποινικές, εργασιακές και κοινωνικές διαστάσεις*. Συντακτική Ομάδα ΕΝΘΑ: Περιοδικό Επικαιρότητα.

Κλεάνθους, Π. (2021). *Η χρονιά του #MeToo που έσπασε την ομερτά*. Ανακτήθηκε από: <https://www.news247.gr/anaskopisi/i-chronia-toy-metoo-poy-espase-tin-omerta.9450009.html>

Κόκκαλη, Β. (2021). *#metoo: Ως ύποπτος για βιασμό κατά συρροή κλήθηκε 40χρονος ηθοποιός από τον εισαγγελέα*. Ανακτήθηκε από: <https://www.protothema.gr/greece/article/1183712/metoo-os-upoptos-gia-viasmo-kata-surroi-klithike-40hronos-ithopoios-apo-ton-eisaggelea/>

Κουρουσίδου, Μ. & Γκασούκα, Μ., (2021). *Όψεις Φύλου και Διακρίσεων*. Αθήνα: Γκόνης.

Κυριαζή, Ν. (2011). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα: Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Κωνσταντίνου, Α. (2021). *Κίνημα #MeToo: Αναπαράσταση των γυναικών στα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης*. Διπλωματική εργασία. Αθήνα: ΕΑΠ.

Μακράκης, Β. (1998,1999), *Αξιολόγηση συστημάτων Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Στο: Βεργίδης, Λιοναράκης, Λυκουργιώτης, Μακράκης, Ματραλής, (επιμ.), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Θεσμοί και λειτουργίες*. Τόμος Α, Πάτρα: ΕΑΠ.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2019). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπούνα-Βάιλα, Α. & Παπάνης, Ε. (2022). *Ο Βιασμός: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδεράς.

Παπαδημητρίου, Μ. Δ., & Σάσσαλου, Μ. Κ. (2019). *Έμφυλη Βία και Συμπεριφορές Κινητικότητας* (No. GRI-2019-24793). Aristotle University of Thessaloniki.

Πολυδώρου, Γ. (2022). *Τα social media σήμερα, προάγουν ή υπονομεύουν την δημοκρατία; Μελέτη περίπτωσης το ελληνικό δημοψήφισμα του 2015*. Καλαμάτα: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Σπινέλλη, Κ. (2005). *Εγκληματολογία: Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας.

Σωτηρούδας, Β. (2011). *Εγχειρίδιο Ερευνητικής εργασίας*. Αθήνα: Πρότυπες Εκδόσεις Πηγή.

Τσιβόλα, Π. (2021). *Ελληνικό ΜεToo: Το χρονικό της έκρηξης των καταγγελιών*. Ανακτήθηκε από: <https://www.in.gr/2021/02/26/greece/elliniko-metoo-kataggelia-tis-sofiasmpikatorou-itan-spitha-xroniko-tis-ekriksis-ton-kataggelion/>.

Τσιριγώτη, Α., Πετρουλάκη, Κ., & Ντιναπόγιας, Α. (2011). *Ελληνική Έκδοση GEAR against IPV. Τεύχος III: Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας.

XEN Ελλάδα, (2019). *Η συνέντευξη της κ. Γκασούκα στη XEN Ελλάδα για τις γυναικοκτονίες*, Ανακτήθηκε από: <https://www.xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7/>.

Ψημίτης, Μ. (2006). *Εισαγωγή στα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα*. Εκδόσεις Άτραπος Περιβολάκι.

Neveu, E. (2010). *Κοινωνιολογία των κοινωνικών κινήματων*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.

SOLWODI. (2019). *Η έμφυλη βία κατά γυναικών προσφύγων και αιτουσών άσυλο – Εκπαιδευτικό εργαλείο. Boppard: SOLWODI – Solidarity with women in distress*. Ανακτήθηκε από: https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/training_manual_ccmgbv_el.pdf.

Παράρτημα Ι Ερωτηματολόγιο

Αγαπητοί/ες συμμετέχοντες/ουσες,

Στο πλαίσιο των προπτυχιακών μας σπουδών στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, της ΣΕΥ, του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ., δημιουργήσαμε το παρόν ερωτηματολόγιο για να διερευνήσουμε τις απόψεις, τις στάσεις και τις αντιλήψεις των νεαρών ενηλίκων απέναντι στο κίνημα MeToo (θέσεις που προσβέυει, μεθόδους που χρησιμοποιεί, αποτελεσματικότητα σε σχέση με τους στόχους).

Αφού μελετήσετε προσεκτικά τις ερωτήσεις που ακολουθούν επιλέξτε τις απαντήσεις σας βάζοντας ένα X, ενώ, στις ερωτήσεις που είναι ανοιχτές μπορείτε να καταγράψετε αυτό που ισχύει για εσάς.

Διευκρινίζεται πως η συμπλήρωσή του ερωτηματολογίου είναι προαιρετική και ανώνυμη, ενώ τα στοιχεία θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της πτυχιακής μας εργασίας με τίτλο: «**Οι απόψεις των νέων για το κίνημα MeToo**».

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας.

Με φιλικούς χαιρετισμούς,

Γκιάπρα-Παπουτσάκης Μ.

Κανταρτζή Α.

Κορδέλας Μ.

Πολίτης Θ.Δ.

A. Προσωπικές πληροφορίες

1. Φύλο: Άνδρας Γυναίκα 2. Ηλικία:
3. Οικογενειακή Κατάσταση: Άγαμος/η
Έγγαμος/η
Χήρος/α
Διαζευγμένος/η
Άλλο
4. Έχετε παιδιά: Ναι Όχι 5. Αν, ναι, πόσα:
6. Επαγγελματική Κατάσταση: Εργαζόμενος/η Άνεργος/η(αναζητώ εργασία)
Άεργος (ούτε εργάζομαι, ούτε αναζητώ εργασία)
7. Επίπεδο εκπαίδευσης: Υποχρεωτική εκπαίδευση (9 έτη)
Δευτεροβάθμια (12 έτη)
ΙΕΚ
ΑΕΙ/ΤΕΙ
Μεταπτυχιακό/ Διδακτορικό

B. Το κίνημα MeToo

Γνωρίζω...	1	2	3	4	5
	Καθόλου	Ελάχιστα	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
8. ...τι είναι το κίνημα MeToo					
9. ...τους στόχους του κινήματος MeToo					
10. Αν γνωρίζετε από ελάχιστα έως πάρα πολύ το κίνημα MeToo, πως μάθατε για αυτό:	☐ Διαδίκτυο (Internet, Ιστοσελίδες κ.α.) ☐ Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Facebook, Instagram κ.α.) ☐ Τηλεόραση ☐ Ραδιόφωνο				

	☐ Τύπος (Εφημερίδες/Περιοδικά) ☐ Φίλος/η Άλλο:	
11. Οι στόχοι του κινήματος MeToo είναι:	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Η προτροπή των θυμάτων για δημοσίευση των περιστατικών		
Η διεκδίκηση και η καταπολέμηση των ανισοτήτων που αφορούν τα δικαιώματα των γυναικών		
Η άσκηση κοινωνικής πίεσης για την ανάληψη δράσης ενάντια στην έμφυλη βία		

12. Επίδραση των ΜΜΕ στην έμφυλη βία	1 Καθόλου	2 Ελάχιστα	3 Μέτρια	4 Πολύ	5 Πάρα πολύ
...τα ΜΜΕ συνεισφέρουν αποτελεσματικά στην στοχοποίηση του θύτη.					
...τα ΜΜΕ δημιουργούν ένα κύμα συμπαράστασης γύρω από το θύμα.					
...τα ΜΜΕ δε συνεισφέρουν αποτελεσματικά στην διόγκωση του κινήματος.					
...τα ΜΜΕ χειρίζονται σωστά τις αποκαλύψεις των σεξουαλικών υποθέσεων.					

13. Κατά τη γνώμη μου...	1 Καθόλου	2 Ελάχιστα	3 Μέτρια	4 Πολύ	5 Πάρα πολύ
...η δημοσιοποίηση δεδομένων πρέπει να αφορά εξακριβωμένα γεγονότα.					
...μία ψευδής καταγγελία βιασμού, μπερδεύει και εναντιώνει την κοινωνία απέναντι σε αληθείς μαρτυρίες ατόμων.					
...για να τεκμηριώνονται οι μαρτυρίες των θυμάτων, θα πρέπει να προβαίνουν σε δημόσιες τοποθετήσεις.					

...πιστεύω πως τα Social Media είναι αξιόπιστα και έγκυρα για την αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης.					
...η αποκάλυψη περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα Social Media βοηθά στη μείωση της εμφάνισης παρόμοιων περιστατικών.					
...οποιαδήποτε συζήτηση γύρω από το συμβάν είναι άσκοπη πριν από την τελεσίδικη δικαστική απόφαση.					
...είναι ντροπή το θύμα μίας σεξουαλικής επίθεσης να βγαίνει δημόσια και να αποκαλύπτει την εμπειρία του.					
...το κίνημα MeToo μπορεί να δρα αποτελεσματικά και σε μη αστικές πατριαρχικές κοινότητες με υψηλό ποσοστό έμφυλης βίας.					
...το MeToo χρησιμοποιείται σκόπιμα για να αποκαθλώσει επώνυμα άτομα.					
...το κίνημα MeToo είναι ικανό να καθαιρέσει την κουλτούρα της πατριαρχίας.					

14. Απόψεις για την έμφυλη βία	1 Καθόλου	2 Ελάχιστα	3 Μέτρια	4 Πολύ	5 Πάρα πολύ
...η αντιμετώπιση των θυτών προσαρμόζεται ανάλογα με την ταξική τους θέση στην κοινωνία.					
...κάθε θύτης έχει το τεκμήριο της αθωότητας.					
...ένας κακοποιητικός χαρακτήρας μπορεί να συμμορφωθεί με την κατάλληλη επιμόρφωση.					
...η δικαστική λειτουργία δρα αμερόληπτα σε διαδικασίες έμφυλης βίας.					
...ο όρος «γυναικοκτονία» θα πρέπει να αποκτήσει ένα νομικό πλαίσιο.					

...οι νόμοι και το δικαστικό σύστημα είναι ελλιπή σε ότι αφορά θέματα σεξουαλικών επιθέσεων.					
...οι γυναίκες είναι πιο ευαισθητοποιημένες από τους άνδρες σε θέματα κακοποίησης.					
...η ετεροχρονισμένη πρωτοβουλία των θυμάτων ενδέχεται να κρύβει δόλο.					
...σε ένα περιστατικό βιασμού ευθύνη δεν έχει μόνο ο θύτης αλλά και το θύμα.					
...μια «όμορφη» κοπέλα μπορεί να παρενοχλείτε σεξουαλικά ευκολότερα.					
...οι γυναίκες δεν πρέπει να κυκλοφορούν μόνες τους επικίνδυνες ώρες, για να μειωθούν τα περιστατικά βιασμού και παρενόχλησης στους δρόμους.					
...το μορφωτικό επίπεδο ενός ατόμου συνδέεται άμεσα με την στάση και τις αντιλήψεις του για την έμφυλη βία.					
...η ελλιπής εκπαίδευση ευνοεί την αύξηση περιστατικών σεξουαλικών υποθέσεων.					
...η στάση της κοινωνίας στα θύματα σεξουαλικών επιθέσεων είναι υποστηρικτή.					
...οι νέοι άνθρωποι είναι πιο ενεργοί και ευαισθητοποιημένοι σε θέματα σεξουαλικών επιθέσεων σε σχέση με το παρελθόν.					

Γ. Συντροφικές σχέσεις

15. Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να πιέσει ένα κορίτσι να κάνει σεξ μαζί του:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν εκείνη φοράει σέξι ρούχα					

αν εκείνη είναι μεθυσμένη ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών					
αν εκείνη του λέει «όχι» αλλά εκείνος πιστεύει πως, κατά βάθος, εννοεί «ναι»					
αν εκείνη βγαίνει μαζί του ένα μήνα αλλά αρνείται να ολοκληρώσουν τη σχέση τους					
αν εκείνη είχε στο παρελθόν σεξουαλική σχέση μαζί του ή με κάποιο άλλο αγόρι					
αν εκείνη έχει δεχτεί να τη φιλήσει ή να τη χαϊδέψει					
αν εκείνη δέχεται τα δώρα που της κάνει					
αν εκείνος πληρώνει πάντα όταν βγαίνουν μαζί					
αν εκείνος είναι μεθυσμένος ή υπό την επήρεια άλλων ουσιών					

16. Ένα αγόρι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το κορίτσι του:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν η συμπεριφορά της τον νευριάζει					
αν δεν τον υπακούει					
αν μάθει ότι τον απάτησε					
αν υποψιάζεται ότι τον απατάει					
αν δεν τον φροντίζει «όπως θα έπρεπε»					
αν δεν τον σέβεται					
αν ασχολείται περισσότερο με τις φίλες της απ' ό,τι μ' αυτόν					
αν θέλει να τον χωρίσει					
αν τη ζηλεύει					
αν εκείνη τον ζηλεύει					

17. Ένα κορίτσι έχει δικαίωμα να χτυπήσει το αγόρι της:	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Δεν είμαι σίγουρος/η	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
αν η συμπεριφορά του την νευριάζει					
αν δεν την υπακούει					
αν μάθει ότι την απάτησε					
αν υποψιάζεται ότι την απατάει					
αν δεν την φροντίζει «όπως θα έπρεπε»					
αν δεν την σέβεται					
αν ασχολείται περισσότερο με τους φίλους του απ' ό,τι μ' αυτή					
αν θέλει να την χωρίσει					
αν τον ζηλεύει					
αν εκείνος την ζηλεύει					

Δ. Προσωπικές εμπειρίες από καταστάσεις κακοποίησης

18. Στο πλαίσιο της συντροφικής σου σχέσης με το αγόρι/ κορίτσι σου...	Ναι	Όχι	Δεν επιθυμώ να απαντήσω
... έχω ασκήσει λεκτική βία			
...έχω υποστεί λεκτική βία			
...έχω ασκήσει σωματική βία			
...έχω υποστεί σωματική βία			
...έχω ασκήσει ψυχολογική βία			
...έχω υποστεί ψυχολογική βία			
...έχω πιέσει ψυχολογικά τον/την σύντροφο μου για σεξουαλική πράξη			
...έχω υποστεί εξαναγκασμό για σεξουαλική πράξη			
Άλλο:			

19. Στο φιλικό/εργασιακό σου περιβάλλον, ήσουν παρών/-ούσα σε περιστατικό/-α...	Ναι	Όχι	Δεν θέλω να απαντήσω

... λεκτικής βίας σε φίλο/η			
...σωματικής βίας σε φίλο/η			
...ψυχολογικής βίας σε φίλο/η			
...πίεσης για σεξουαλική πράξη σε φίλο/η			
...σωματικής βίας σε συνάδελφο			
...ψυχολογικής βίας σε συνάδελφο			
...πίεσης για σεξουαλική πράξη σε συνάδελφο			
Άλλο:			

20. Αν ναι, πως το αντιμετωπίσατε;

ΤΕΛΟΣ